

Mari Nieminen

PALVELUSETELIN KÄYTTÖMAHDOLLISUUS PÄIVÄHOIDOSSA
– CASE HÄMEENKYRÖ

Liiketalouden koulutusohjelma
2015

PALVELUSETELIN KÄYTTÖMAHDOLLISUUS PÄIVÄHOIDOSSA – CASE HÄMEENKYRÖ

Nieminen, Mari
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Marraskuu 2015
Ohjaaja: Moisio, Hanna
Sivumäärä: 57
Liitteitä: 2

Asiasanat: palvelusetelit, varhaiskasvatus, päivähoito, asiakkaan valinnanvapaus

Tämän opinnäytetyön aiheena oli tutkia palvelusetelin käyttömahdollisuutta yhtenä päivähoiton vaihtoehtoisena järjestämistapana Hämeenkyrössä. Päätaivitteena oli selvittää potentiaalisten asiakasperheiden mielipiteitä palvelusetelistä. Lisäksi kerättiin tietoa palvelusetelijärjestelmän toimivuudesta sen jo käyttöön ottaneilta, Tampereen, Ylöjärven sekä Pirkkalan, kunnilta. Opinnäytetyön toimeksiantajana oli Hämeenkyrön kunnan varhaiskasvatuspalvelut.

Teoreettisessa osuudessa keskityttiin palveluseteliin päivähoiton järjestämistapana ainoastaan kunnan sekä asiakkaan näkökulmista, palveluntuottajan näkökulma rajattiin työstä pois. Teoriaa käsiteltiin päivähoitoon sekä palveluseteliin liittyvän lainsäädännön, kirjallisuuden sekä erilaisten selvitysten ja julkaisujen kautta.

Opinnäytetyö toteutettiin tapaustutkimuksena. Empiirisessä osiossa tarkasteltiin vanhemmille lähetetyn kyselyn sekä lähikuntien varhaiskasvatuspalveluiden viranhaltijoiden haastattelujen tuloksia.

Selvityksen perusteella saatiin taustatietoa palvelusetelijärjestelmän toimivuudesta ja vanhempien mielipiteistä, joita voidaan hyödyntää järjestämistapaa arvioitaessa sekä myöhemmin mahdollisia yksityisiä palveluntuottajia valittaessa. Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että järjestämistapana palveluseteli ja yksityinen päivähoito voisivat hyvin täydentää kunnallista päivähoitoa. Palveluiden järjestämisen kustannukset mahdollisesti alenisivat koska palveluseteli lähikunnissa jää kustannuksiltaan jonkin verran pienemmäksi verrattuna siihen, mitä päivähoito kunnallisessa päiväkodissa maksaa. Päivähoitopaikkojen riittävyys paranee palvelusetelipäiväkotien myötä sekä vanhempien valinnanvapaus ja -mahdollisuudet lisääntyvät. Palveluseteli mahdollistaa myös kuntarajat ylittävien päivähoitopalvelujen järjestämisen. Tulokset antoivat myös viitteitä potentiaalisten asiakasperheiden halukkuudesta saada itse valita lastensa päivähoitopaikka, päiväkodin valintakriteereistä sekä heidän myönteisestä suhtautumisestaan palveluseteliin.

OPPORTUNITY TO USE THE SERVICE VOUCHER IN DAYCARE – CASE HÄMEENKYRÖ

Nieminen, Mari

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Business Administration

November 2015

Supervisor: Moisio, Hanna

Number of pages: 57

Appendices: 2

Keywords: service vouchers, early childhood education, day care, customer's freedom of choice

The aim of this thesis was to research the opportunity to use service voucher as one of the alternative ways to organize the day care in Hämeenkyrö. The main aim was to find out the potential client families' opinions about the service voucher. In addition, information about the functionality of the service voucher system was collected from the municipalities of Tampere, Ylöjärvi and Pirkkala which are already using the service voucher.

The theoretical part of the study focused on the service voucher only from municipality's and customer's perspective, the service provider's point of view was outlined from the work.

The theory dealt with legislation, literature, various studies and publications, related to day care and service voucher.

The study was conducted as a case study. In the empirical part, the results of the survey sent to parents and the results of the early childhood services office-holders' interviews were analyzed.

On the basis of the study background information was received about the functionality of the service voucher system and about the opinions of parents which can be exploited when assessing the way to organize the day care and later on when potential private service providers are possibly selected. Based on the results of the study it can be stated that the service voucher and private child care could complement well the municipal daycare. The costs of providing services could possibly be reduced because the service voucher in the nearby municipalities costs less compared to expenses paid for child-care in municipal day care center. The sufficiency of day care center will improve by the service voucher day care centers as well as parents' freedom of choice and opportunities will increase. The service voucher also enables the possibility to organize day care across the municipal boundaries. The results also provided indication of the potential customer families' willingness to choose their children's day care, selection criteria of the day care center as well as their positive attitude towards the service voucher.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TARKOITUS	7
2.1	Taustaa opinnäytetyölle	7
2.2	Opinnäytetyön tarkoitus.....	9
2.3	Teoreettinen viitekehys.....	9
3	PÄIVÄHOIDON JÄRJESTÄMINEN	10
3.1	Varhaiskasvatus ja päivähoito.....	10
3.2	Päivähoidon järjestäminen	11
3.3	Yksityisen hoidon ja kotihoidon tuki.....	12
3.4	Päivähoitomaksu	12
3.5	Päivähoidon tilastoja.....	13
4	PALVELUSETELIN KÄYTTÖ PÄIVÄHOIDOSSA.....	14
4.1	Palveluseteli	14
4.2	Palvelusetelikokeiluja	15
4.3	Palvelusetelin käyttö	15
4.4	Palveluseteli kunnan näkökulmasta	17
4.5	Kunnan vastuu ja velvollisuudet.....	17
4.6	Asiakkaan asema.....	19
4.7	Palvelusetelin hinnoittelu ja arvo.....	21
5	PALVELUSETELI PÄIVÄHOIDOSSA – CASE.....	22
5.1	Toimeksiantajan esittely	22
5.1.1	Hämeenkyrön kunta.....	22
5.1.2	Varhaiskasvatuspalvelut	23
5.2	Tutkimuksen toteuttaminen	24
5.2.1	Käytettävät menetelmät ja aineiston kerääminen	24
5.2.2	Aineiston käsittely ja analysointi.....	26
5.3	Tutkimustulokset.....	27
5.3.1	Taustatiedot	27
5.3.2	Päiväkodin valinta	27
5.3.3	Päiväkodin painotus.....	29
5.3.4	Päiväkodin valintaa ohjaavat tekijät.....	30
5.3.5	Päiväkodin sijainti	31
5.3.6	Palvelusetelin vastaanottaminen.....	34
5.3.7	Suhtautuminen palveluseteliin.....	36

5.3.8 Päivähoitomaksu.....	39
5.4 Päivähoidon palveluseteli lähikunnissa	42
5.4.1 Tampere	42
5.4.2 Pirkkala	44
5.4.3 Ylöjärvi	45
5.4.4 Tulosten luotettavuuden arviointi.....	46
5.5 Omat johtopäätökset ja tulosten hyödynnettävyys	46
6 YHTEENVETO	50
LÄHTEET.....	54
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössä selvitettiin palvelusetelin käyttömahdollisuutta yhtenä varhaiskasvatuksen eli lasten päivähoidon vaihtoehtoisena järjestämistapana Hämeenkyrössä. Tavoitteena oli saada tietoa palvelusetelijärjestelmän toimivuudesta sekä vanhempien mielipiteistä, joita kunta voisi käyttää järjestämistapaa arvioidessaan ja mahdollisesti myös päätöksenteon tukena. Opinnäytetyön toimeksiantajana oli Hämeenkyrön kunnan varhaiskasvatuspalvelut. Kunta sekä varhaiskasvatuspalvelut on esitelty empiriaosuuden kohdissa 5.1.1 ja 5.1.2.

Varhaiskasvatus kuuluu kunnan lakisääteisiin tehtäviin, se on säädetty kunnan tehtäväksi erityislainsäädännöllä. Lakisääteiset tehtävät tulee järjestää niin, että palveluja on saatavilla ja toimintaan varattuna määrärahoja. Vaikka varhaiskasvatukseen on subjektiivinen oikeus, palveluseteliin tätä oikeutta ei ole vaan se on harkinnanvarainen etuus. Nykyinen laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä tuli voimaan 1.8.2009. Lain tavoitteena on lisätä asiakkaan valinnan mahdollisuuksia, parantaa palvelujen saatavuutta, monipuolistaa palvelutuotantoa sekä edistää kuntien, elinkeinotoimen ja yksityisten palveluntuottajien yhteistyötä. Uudistus ei muuta kuntien velvoitteita järjestää asukkailleen sosiaali- ja terveydenhuoltoa. Palveluseteli on yksi tapa järjestää palveluja – ei kustannusten korvausjärjestelmä eikä oma itsenäinen palvelunsa.

Opinnäytetyö toteutettiin case- eli tapaustutkimuksena. Teoriaosuudessa on käsitelty varhaiskasvatusta sekä palveluseteliä sen yhtenä järjestämistapana. Palvelusetelin osalta on tarkemmin käsitelty kunnan päätösvaltaa, vastuita ja velvollisuuksia, asiakkaan asemaa sekä palvelusetelin hinnoittelua. Empiriaosuudessa on selvitetty hämeenkyröläisten vanhempien mielipiteitä palvelusetelistä sekä lähikunnista Tampereen, Pirkkalan ja Ylöjärven varhaiskasvatuspalveluiden kokemuksia palvelusetelijärjestelmästä ja -käytännöistä.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TARKOITUS

2.1 Taustaa opinnäytetyölle

Yksityisen ja kolmannen sektorin osuus julkisten palvelujen tuottajana on kasvanut viime vuosina. Silti palvelujen tuottamisesta vastaa pääasiassa julkinen sektori, etenkin kunnat. Organisaatio- ja tuotantokeskeisestä ajattelutavasta, joka perustuu ”omavaraistalouteen”, on siirryttävä asiakaslähtöisiin palvelujen järjestämismalleihin. Keskeiset palvelujen järjestämisen valintaperusteet ovat saatavuus, laatu sekä taloudellisuus. Tehdäkseen yhteistyötä yksityisen sektorin kanssa, kuntien on määriteltävä järjestämisvastuullaan olevien palveluiden strateginen tärkeysaste. Tätä nimitetään myös palvelustrategiaksi, jonka avulla voidaan määritellä kunnan oman tuottajavastuun sisällä pidettävät palvelut sekä ne, joissa kunta toimii vain järjestäjänä. Voidaan sanoa, että palvelustrategiassa on kyse kuntasektorin palvelutuotannon strategisen vision sekä sen toteuttamisen edellyttämien toimintamallien rakentamisesta vastaamaan toimintaympäristön haasteisiin. Palvelustrategian toteuttamisessa merkittävää on toimivien palvelumarkkinoiden luomien sekä niiden hyödyntäminen. Markkinoiden hyödyntämisessä yksi merkittävä osa-alue on ostopalvelut. (Hallipelto 2008, 69–71.)

Kunta vaikuttaa päivähoitopalveluissa erittäin vahvasti. Sen lisäksi, että kunta tuottaa ja ostaa päivähoitoa palveluja, se vaikuttaa myös yksityisten päiväkotien toimintamahdollisuuksiin. Kun kyseessä on kunnallinen tai kunnan ostopalveluna toteutettava päivähoito, kunnalla on valta päättää mihin lapsi sijoitetaan. Kunta myös tuottaa suurimman osan päivähoitoa palveluista Suomessa. Kunta on päivähoitoa tilaaja ja täten valvoo ja järjestää hoitoa ostopalvelusopimuksilla. Kunnat ovat päättävässä asemassa määrittäessä päivähoitoa palvelurakennetta. Myös ostopalveluina päivähoitoa hankittaessa kunta osoittaa lähes aina tilat yksityisen palveluntuottajan käyttöön. (Siren & Tuominen-Thuesen 2009, 10.)

Julkisia palvelumarkkinoita kehitettäessä lähtökohtana ei ole näkemys suppeammasta julkisesta sektorista eikä tavoitteena tule olla julkisen sektorin osuuden pienentäminen palveluiden järjestämisessä, tilaamisessa sekä rahoittamisessa. Julkisen sektorin osuutta palvelujen tuottamisesta on kuitenkin mahdollista vähentää, mikä avaa uusia

mahdollisuuksia lisätä markkinasignaalien ohjausvaikutusta julkisia palveluja tuotettaessa. Palvelujen uudistamisessa tulee siirtyä entistä enemmän asiakaslähtöisyyden suuntaan, mikä on palvelujen saatavuuden, laadun ja kustannustehokkuuden parantamisen ydin. Tämä tarkoittaa siirtymistä tuottaja- ja hallinto-organisaatiolähtöisestä ajattelusta asiakaslähtöiseen palvelutarjontaan, palveluprosesseihin ja -konsepteihin sekä toiminnan johtamiseen ja organisointiin. Kattavaa ja tehokasta palveluverkkoa tullaan ylläpitämään monimuotoisemmilla järjestämismalleilla, joissa yhdistyvät optimaalisesti julkisen sektorin, yritysten, perheiden sekä kolmannen sektorin voimavarat. (Hallipelto 2008, 71–72.)

Järjestämisvelvollisuutensa mukaan kunta määrittelee, mitä palveluja kuntalaisille tarjotaan ja miten ne järjestetään: omana toimintana vai ostopalveluna. Viime vuosikymmenen aikana lainsäädäntöä on uudistettu niin, että myös palvelujen käyttäjällä on mahdollisuus osallistua palvelutuottajien valintaan. Tämän oletetaan vaikuttavan myös palvelujen järjestämistapaan sekä laatuun. Julkisten palvelujen tuottamisjärjestelmän laajentamiseksi on luotu palvelusetelijärjestelmä, joka eroaa asiallisesti kuntien ostamista palveluista siten, että palvelusetelin käytön yhteydessä syntyy sopimussuhde palvelunkäyttäjän ja palveluntuottajan välille. Kunta osallistuu palvelun tuottamiseen ainoastaan myöntämällä palvelunkäyttäjälle palvelusetelin. Kuntalainen voi käyttää palveluseteliä valitsemansa palveluntuottajan, jonka kunta on hyväksynyt, palvelun ostamisessa. (Arajärvi 2011, 37; Miettinen, Junnila & Lehto 2012, 28.)

Palvelusetelin käyttö on hallinnollisesti kevyin käytettävissä oleva järjestämistapa julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyölle. Se ei edellytä palvelutuottajien kilpailuttamista vaan ainoastaan kriteerien asettamista. Palveluntuottajien kannalta se on myös ”vaarattomin”, koska kriteerit täyttävän palvelun tarjoajan on mahdollista pysyä markkinoilla ilman riskiä tippua kilpailutuksen seurauksena markkinoilta pois: yhteistyökumppaneina toimivien palvelujen tuottajien hyväksymisessä ei edellytetä käytettävän samanlaista tarjousvertailumenettelyä kuin julkisissa hankinnoissa. Tuottajia valitessaan palvelujen järjestäjä voi käyttää hyväksymismenettelyä, joka on siis hallinnollisesti kevyempi ja yritysten kannalta turvallisempi. Palvelusetelilaki mahdollistaa myös kilpailuttamisen jos kunta saavuttaa sillä erityishyötyä hyväksymismenettelyyn verrattuna. Hyväksymispäätöksellä kunta rajaa ne yksityiset palvelujen tuottajat, joilta hankittaviin palveluihin palveluseteliä voidaan käyttää. (Aho 2012, 132.)

2.2 Opinnäytetyön tarkoitus

Opinnäytetyössä selvitettiin palvelusetelin käyttömahdollisuutta varhaiskasvatuksen yhtenä järjestämistapana Hämeenkyrössä. Lisäksi selvitettiin lähikuntien (Tampere, Pirkkala ja Ylöjärvi) käytännön kokemuksia palvelusetelijärjestelmästä sekä lasten vanhempien suhtautumista palvelusetelin käyttämiseen. Opinnäytetyöllä vastattiin seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten palveluseteli toimisi yhtenä varhaiskasvatuksen järjestämistapana?
2. Miten palvelusetelijärjestelmä on toiminut lähikunnissa?
3. Miten vanhemmat suhtautuvat palveluseteliin?

2.3 Teoreettinen viitekehys

Viitekehys on yleinen asetelma tutkimuksessa esiintyvistä yhteen liittyvistä tekijöistä sekä pelkistetty esitys tutkimuksen teoreettisista lähtökohdista. Teorialähtöinen viitekehys rakennetaan tutkimuksen teoreettisen lähtökohdan eli keskuskäsitteen varaan. (Anttila 2006, 167–168.) Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys rakentuu palvelusetelin ympärille varhaiskasvatuksen järjestämistapana kunnan sekä asiakkaan näkökulmista, palveluntuottajan näkökulma on rajattu työstä pois. Teoriaa käsitellään päivähoitoon sekä palveluseteliin liittyvän lainsäädännön, kirjallisuuden sekä erilaisten selvitysten ja julkaisujen pohjalta. Teoreettinen viitekehys on esitetty kuviossa 1.

Kuvio 1. Teoreettinen viitekehys

3 PÄIVÄHOIDON JÄRJESTÄMINEN

3.1 Varhaiskasvatus ja päivähoito

Perustuslain mukaan julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut, edistettävä väestön terveyttä sekä tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Kunnan tehtävät jaotellaan laissa säädettyihin sekä kunnan itselleen ottamiin tehtäviin. Lakisääteiset tehtävät on säädetty kunnan tehtäväksi erityislainsäädännöllä. Subjektiiiviset oikeudet, ovat kuntalaisten oikeuksia, jotka kunnan ehdottomasti tulee järjestää. Päivähoidon hallinnonala siirtyi sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön vuonna 2013. Tämän jälkeen päivähoito ei enää ole osa sosiaalihuoltoa eikä sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalipalvelu. Muualla lainsäädännössä viitataan kuitenkin sosiaalihuoltoon tai sosiaalipalveluihin, joten muissa laeissa olevia säännöksiä, joissa viitataan sosiaalihuoltoon tai sosiaalipalveluihin, sovelletaan toistaiseksi edelleen myös päivähoitoon. (Kuntalaki 410/2015, 7 §; Perustuslaki 731/1999, 19 §; Sallinen, Majoinen & Salenius 2012, 88; Terveys- ja hyvinvointilaitoksen www-sivut 2015.)

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen sekä hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatusta annetaan päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai muuna varhaiskasvatuksena. Varhaiskasvatusta voidaan järjestää tätä tarkoitusta varten varatussa tilassa eli päiväkodissa sekä yksityiskodissa tai muussa kodinomaisessa hoitopaikassa eli perhepäiväkodissa. Muuta varhaiskasvatusta voidaan järjestää tarkoituksenmukaisessa paikassa. Jäljempänä lasten päivähoidolla tarkoitetaan varhaiskasvatusta. Päivähoitoon ovat oikeutettuja lapset, jotka eivät vielä ole oppivelvollisuusikäisiä sekä erityisten olosuhteiden vaatiessa kun hoitoa ole muulla tavoin järjestetty, myös sitä vanhemmat lapset. (Varhaiskasvatustilaki 36/1973, 1-2 §.)

3.2 Päivähoidon järjestäminen

Päivähoito on pyrittävä järjestämään niin, että se tarjoaa lapsen hoidolle ja kasvatukselle sopivan hoitopaikan sekä jatkuvan hoidon tarvittavana vuorokauden aikana. Päivähoitoa tulee olla myös saatavissa siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa on tarvetta. Päivähoidon järjestämisestä kunta voi huolehtia hoitamalla toiminnan itse, sopimuksin yhdessä muun kunnan tai muiden kuntien kanssa, olemalla jäsenenä toimintaa hoitavassa kuntayhtymässä, hankkimalla palveluja valtiolta, toiselta kunnalta, kuntayhtymältä tai muulta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta sekä antamalla palvelunkäyttäjälle sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain (569/2009) mukaisen palvelusetelin. Hankittaessa palveluja yksityiseltä palvelujen tuottajalta on huolehdittava, että ne vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta. Kunnan on huolehdittava siitä, että päivähoitoa on saatavissa joko kunnan järjestämänä tai valvomana siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. (Varhaiskasvatustalaki 36/1973, 2, 10–11 §.)

Kunnallinen päivähoito on päivähoitoa, jota kunta itse tuottaa. Sen toimintamuodot ovat päiväkotihoido, perhepäivähoito sekä muut varhaiskasvatuspalvelut. Perhepäivähoidolla tarkoitetaan kunnan tuottamaa päivähoitoa ryhmäperhepäiväkodissa kunnan osoittamissa tiloissa, kolmiperhepäivähoitoa sekä kunnan tuottamaa päivähoitoa perhepäivähoidossa perhepäivähoitajan kotona. Yksityisellä päivähoidolla tarkoitetaan yksityisen palveluntuottajan tuottamaa päivähoitoa. Yksityinen päivähoito voi olla kunnan järjestämää, yksityiseltä palveluntuottajalta hankittua päivähoitoa ostopalveluna tai yksityisen palveluntuottajan yksityisen hoidon tuella tuottamaa päivähoitoa. Toimijoina voivat olla liiketoimintaa harjoittavat yritykset, yhdistykset ja muut kolmannen sektorin toimijat sekä yksityiset perhepäivähoitajat ja työsopimussuhteiset hoitajat. (Varhaiskasvatustalaki 36/1973, 15 §; Siren & Tuominen-Thuesen 2009, 7.)

Lakiin lasten päivähoidosta lisättiin vuonna 2011 uusi säännös, jonka mukaan kunta voi järjestää lasten päivähoitoa myös muille kuin kunnan omille asukkaille. Tämä on mahdollista silloinkin kun henkilö työn, opiskelun tai muun vastaavan syyn vuoksi on kunnassa eikä kotipaikka sen takia muutu. Uudistuksella edistetään asiakaslähtöisyyttä sekä kuntien välistä yhteistyötä päivähoidon järjestämisessä laajentamalla kuitenkin

kunnan järjestämisvelvollisuutta. Vuonna 2009 Manner-Suomen kunnille tehdyn kyselyn perusteella kuntarajat ylittävää päivähoitoa käytetään melko vähän. Tuolloin 0,24 % lapsista oli muun kuin kotikuntansa järjestämän päivähoiton piirissä. (Varhaiskasvatuslaki 36/1973, 11 c §; Sosiaali- ja terveysministeriön www-sivut 2015.)

3.3 Yksityisen hoidon ja kotihoidon tuki

Lapsen ollessa alle kouluikäinen päivähoiton järjestämiseen on mahdollista saada yksityisen hoidon tukea. Tuen edellytyksenä on, etteivät lapsen vanhemmat tai huoltajat valitse kunnan järjestämää päiväkoti- perhehoitopaikkaa. Lapsen pitää olla hoidossa yksityisellä päivähoiton tuottajalla, joka on sopinut perheen kanssa palvelun tuottamisesta. Hoito voidaan järjestää perhepäivähoitona omassa tai hoitajan kodissa, ryhmäperhepäiväkodissa tai yksityisessä päiväkodissa. Yksityisen hoidon tuen, joka muodostuu hoitorahasta, tuloihin perustuvasta hoitolisästä sekä kuntalisästä, myöntää Kansaneläkelaitos. Kuntalisä on harkinnanvarainen tuki ja sen määrä on kuntakohtainen. Alle 3-vuotiaiden lasten vanhemmilla on oikeus saada kotihoidon tukea vaihtoehtona kunnalliselle päivähoidolle. Lapsen hoitajana voi toimia toinen vanhemmista tai muu hoitaja (esim. sukulainen) tai yksityinen päivähoiton tuottaja (esim. yksityinen päiväkoti). Lasten kotihoidon tuki muodostuu vanhempien tuloista riippumattomasta hoitorahasta, perheen yhteenlaskettuihin tuloihin perustuvasta hoitolisästä sekä kuntalisästä, joka riippuu kotikunnasta. Kansaneläkelaitos huolehtii myös kodinhoidontuen maksutuksesta. (Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta 1128/1996, 3 §; Kansaneläkelaitoksen www-sivut 2015; Siren & Tuominen-Thuesen 2009, 8.)

3.4 Päivähoitomaksu

Päivähoitomaksu voidaan periä kuukausittain, enintään yhdeltätoista kalenterikuukaudelta toimintavuoden aikana. Kokopäivähoiton kuukausimaksu voi olla enintään perheen koon mukaan määräytyvän maksuprosentin osoittama euromäärä vähimmäistulorajan ylittävästä kuukausitulosta. Jos tuloja ei ilmoiteta, kunta voi määrätä enimmäismaksun. Tuloina huomioidaan palvelun käyttäjän sekä hänen kanssaan yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa elävän henkilön veronalaiset ansio- ja pääomatulot sekä verovapaat tulot. Tulorajat tarkistetaan joka toinen vuosi

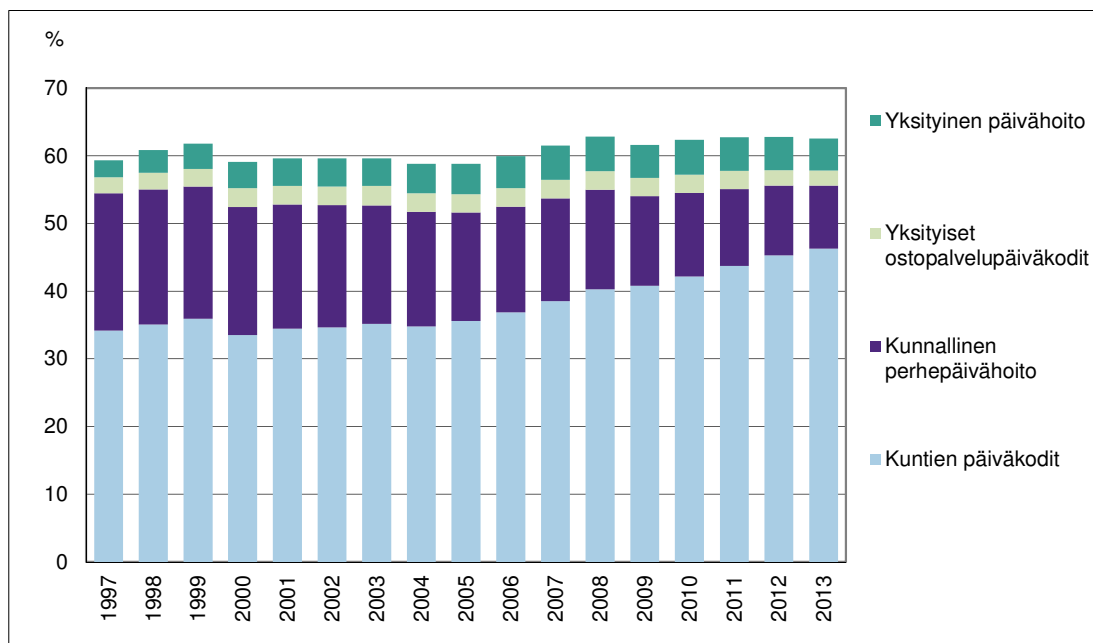
yleisen ansiotasoindeksin mukaan ja päivähoiton maksujen euromäärät sosiaali- ja terveystoimen hintaindeksin mukaan. Viimeksi tarkistukset on tehty 2013, niiden mukaiset maksut tulivat voimaan 1.8.2014. Enimmäismaksu on 283 euroa, toisesta lapsesta 255 euroa ja pienin perittävä lapsikohtainen maksu 26 euroa. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 734/1992, 7 a § ja 10 a §; Opetus- ja kulttuuriministeriön www-sivut 2015.)

3.5 Päivähoidon tilastoja

Lasten päivähoiton tilastoraportin mukaan noin 63 % 1–6-vuotiaista lapsista oli joko kunnallisessa tai yksityisessä päivähoitossa yksityisen hoidon tuella. Enemmistö eli 92 % (211 541 lapsista) oli kunnallisessa päivähoitossa. Kunnallisessa päivähoitossa olleista 80 % oli kuntien omissa päiväkodeissa, 16 % kunnan perhepäivähoitossa ja 4 % kuntien yksityisiltä ostamissa ostopalvelupäiväkodeissa. Yksityisessä päivähoitossa oli 17 440 lasta. (Taulukko 1 ja kuvio 2.)

Taulukko 1. Päivähoitossa olleet lapset palvelun tuottajan mukaan, % 1–6-vuotiaista vuosina 1997, 2000, 2005 ja 2010–2013 (Säkinen & Kuoppala 2014, 8).

	1997	2000	2005	2010	2011	2012	2013
Kunnallinen päivähoito	219 380	200 487	186 052	204 747	209 098	211 063	211 541
Kuntien päiväkodeissa	131 980	121 676	121 848	150 928	158 282	165 262	169 477
Yksityisissä ostopalvelupäiväkodeissa	9 011	10 181	9 230	9 807	9 828	8 198	8 100
Perhepäivähoitossa	78 389	68 630	54 974	44 012	40 988	37 603	33 964
Yksityisessä päivähoitossa	9 710	14 060	15 368	18 341	17 860	17 918	17 440
Päivähoito yhteensä	229 090	214 547	201 420	223 088	226 958	228 981	228 981
1–6-vuotiaat yhteensä 31.12.	386 293	363 160	342 487	358 034	361 989	364 915	365 993
	1997	2000	2005	2010	2011	2012	2013
Kunnallinen päivähoito	56,8	55,2	54,3	57,2	57,8	57,8	57,8
Kuntien päiväkodeissa	34,2	33,5	35,6	42,2	43,7	45,3	46,3
Yksityisissä ostopalvelupäiväkodeissa	2,3	2,8	2,7	2,7	2,7	2,2	2,2
Perhepäivähoitossa	20,3	18,9	16,1	12,3	11,3	10,3	9,3
Yksityisessä päivähoitossa	2,5	3,9	4,5	5,1	4,9	4,9	4,8
Päivähoito yhteensä	59,3	59,1	58,8	62,3	62,7	62,7	62,6

Kuvio 2. Päivähoidossa olleet lapset palvelun tuottajan mukaan, % 1–6-vuotiaista vuosina 1997–2013 (Säkkinen & Kuoppala 2014, 8).

4 PALVELUSETELIN KÄYTTÖ PÄIVÄHOIDOSSA

4.1 Palveluseteli

Palvelusetelillä tarkoitetaan järjestämisvastuussa olevan kunnan sosiaali- ja terveyspalvelun saajalle myöntämää sitoumusta korvata palvelujen tuottajan antaman palvelun kustannukset kunnan ennalta määräämään arvoon asti. Se voi konkreettisesti maksuvälineenä olla esim. painettu palveluseteli, sähköinen kortti tai viranomaispäätös. Palvelusetelistä on selvittävä mihin palveluun se on myönnetty - palveluseteli ei sinänsä ole palvelu, vaan tapa järjestää niitä. Koska palveluseteli on henkilökohtainen, se on yksilöitävä. Tarvittaessa setelistä on käytävä ilmi myös palvelun määrä. (Koila 2010, 6; Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä 569/2009, 3 §; Uotinen 2009, 79.)

4.2 Palvelusetelikokeiluja

Kuntaliitto asetti vuonna 1993 työryhmän selvittämään palvelusetelijärjestelmän soveltuvuutta kuntien palvelutoimintaan, joka totesi käyttöönoton edellyttävän lainsäädännön muuttamista useilta kohdilta. Erityisesti palvelusetelin nähtiin soveltuvan päivähoitoon sekä vanhustenhuoltoon. Sosiaali- ja terveysministeriö puolestaan järjesti vuosina 1995–1997 päivähoidon valtakunnallisen palvelurahakokeilun yhteistyössä Stakesin ja Suomen Kuntaliiton kanssa. Tavoitteena oli monipuolistaa lasten hoitojärjestelmää sekä lisätä vanhempien valinnanvapautta. Palveluraha oli kunnan perheen osoittamaan hoitopaikkaan maksama lapsikohtainen yksityisen hoidon tuki. Kunnat päättivät itse palvelurahan suuruudesta sekä sen kohdentumisesta eri-ikäisiin lapsiin. Palveluraha oli suuruudeltaan joko tasasuuruinen tai tulosidonnainen. 2001–2003 toteutettiin sosiaali- ja terveysministeriön rahoittama seudullinen palvelusetelikokeilussa Lahden seudulla. Asiakkaiden oli mahdollista hankkia kuntarajat ylittävää palvelua tasasuuruisen setelin avulla järjestelmään hyväksytyiltä palvelujen tuottajilta. (HE 20/2009 vp, 7; Uotinen 2009, 21–23.)

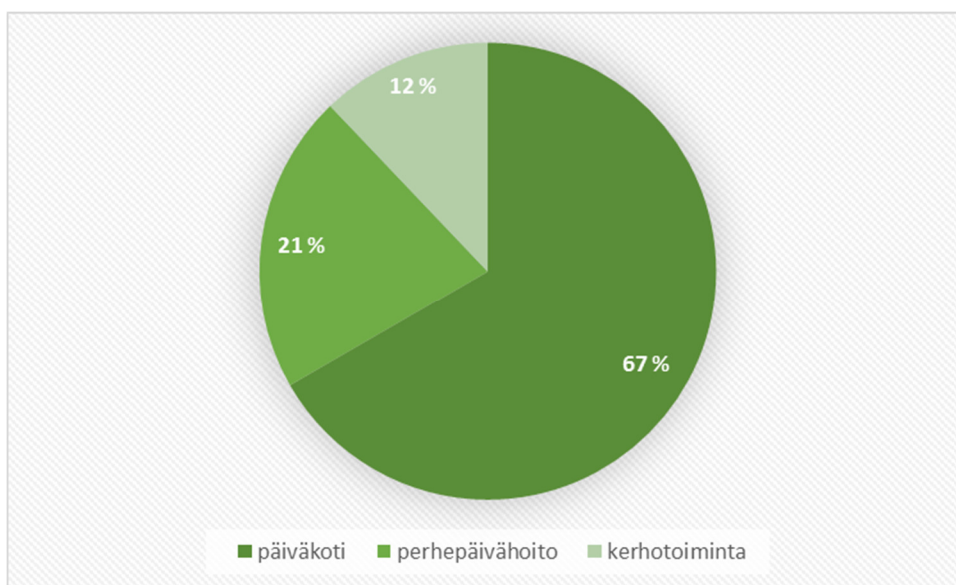
4.3 Palvelusetelin käyttö

Sosiaali- ja terveysministeriön sekä kauppa- ja teollisuusministeriön toimeksiannosta selvitettiin palvelusetelin käyttöä kunnissa vuonna 2006. Selvityksen mukaan palvelusetelin käyttöönotto oli edennyt melko hitaasti eikä sillä ollut vielä merkittävää vaikutusta kuntien palvelustrategioihin ja -rakenteisiin. Kunnat olivat kuitenkin tyytyväisiä käyttökokemuksiin ja kiinnostuneita lisäämään palvelusetelin käyttöä. Vuonna 2006 kunnat myönsivät yli 4200 palveluseteliä ja vuonna 2007 se oli käytössä 95 kunnassa. (HE 20/2009 vp, 8.)

Suomen Kuntaliitto ja Sitra selvittivät palvelusetelin käyttöä vuonna 2012. Vastauksia saatiin kaikkiaan 196. Vastaajista 109 ilmoitti käyttävänsä palveluseteliä, 10:llä palveluseteli oli käytössä päivähoitossa. 106 puolestaan suunnitteli palvelusetelin käyttöönottoa tai sen käytön laajentamista, päivähoitoon sitä suunnitteli käyttöönotettavaksi 9 vastaajaa. (Nemlander & Sjöholm 2012, 1-10.) Vuonna 2014 Manner-Suomen

kunnille suunnatussa kyselyssä Kuntaliitto selvitti palvelusetelien käyttöä varhaiskasvatuksessa. Kyselyyn vastasi 95 % kunnista. Vastaajista 13 %:lla (38) oli käytössä palveluseteli varhaiskasvatuksessa ja sen käyttöönottoa suunnitteli 8 % (24) kunnista. Käyttö on selvästi lisääntymässä, sillä vuonna 2012 palveluseteli oli käytössä vain 25 kunnassa ja käyttöönottoa suunnitteli 23 kuntaa. (Lahtinen & Selkee 2014, 2, 23–24.)

Kuntaliiton viimeisimmän selvityksen mukaan palvelusetelien käyttö on edelleen kasvanut kunnissa. Kyselyyn vastasi 167 kuntaa/yt-aluetta, mikä on 76 % kaikista Manner-Suomen kunnista. Vastaukset kattoivat Manner-Suomen väestöstä 89 %. Kolmella neljästä kunnasta/yt-alueesta (123 kpl) on käytössä palveluseteli. Yhteenlaskettu palvelusetelien määrä oli 438 ja sen käyttöönottoa suunnitteli 72 organisaatiota. Eniten palveluseteleitä käytetään sosiaalipalveluissa, joissa oli toukokuussa käytössä 300 eri palveluseteliä. Päivähoidossa niitä oli 33. (Nemlander & Sjöholm 2015, 2-3.) Päivähoidon palvelusetelien jakautuminen on esitetty kuviossa 3.

Kuvio 3. Päivähoidon palvelusetelien jakautuminen (Nemlander & Sjöholm 2015, 7).

Suomen Yrittäjien kyselyn mukaan kaikki 30 suurinta kaupunkia ja kuntaa käyttävät palveluseteliä. Käyttö on kuitenkin vähäistä vaikka yli puolet vastanneista arvioi palvelusetelin tuoneen säästöjä. Harva kunta myöskään tietää todelliset taloudelliset vaikutukset, ainoastaan kuusi oli laskenut tai arvioinut säästöjä tarkemmin. Näiden kun-

tien mukaan palvelusetelillä tuotettu palvelu on 10–75 % edullisempaa kuin oma tuotanto. Kyselyn mukaan palvelusetelillä tuotetut sote-palvelut ovat n. 20 % edullisempia kuin oma tuotanto. Huomioitavaa on myös se, että palvelusetelillä tuotettu palvelu on myös ostopalveluna toteutettua palvelua edullisempaa. Yhdessäkään kunnassa palveluseteli ei ollut aiheuttanut lisäkustannuksia. Taloudellisten säästöjen lisäksi kuntien mukaan palvelusetelin etuina ovat myös säästöt investoinneissa sekä tilakustannuksissa. Se myös helpotti rekrytointia ja laskutusta sekä antoi tilaa muulle työlle. Positiivista oli myös se, että palvelusetelijärjestelmä vapauttaa kilpailuttamiselta. Keskeisin hyöty oli selkeästi asiakkaiden valinnanvapauden lisääminen. Hyödylliseksi koettiin myös yrittäjyyden lisääntyminen sekä hallinnollisten prosessien helpottuminen. (Kujala, Kallama, Heinonen & Repo 2015, 4-9.)

4.4 Palveluseteli kunnan näkökulmasta

Palvelusetelin käyttöönotto on kunnalle strateginen päätös, on tärkeää kytkeä palvelusetelijärjestelmä osaksi kunnan palvelujen järjestämisen strategiaa. Palveluntuottajille sekä -käyttäjille tulee kertoa avoimesti kunnan tavoitteet palvelusetelin suhteen. Parhaassa tapauksessa palvelusetelin käyttöönotolla, joka on mahdollista toteuttaa myös seudullisesti, voidaan monipuolistaa palvelurakennetta, tehostaa toimintaa kunnallisessa ja yksityisessä päiväkodissa sekä lisätä aitoa lisäarvoa tuovaa kilpailua. Kunnalla on oltava käsitys käyttöönoton taloudellisista vaikutuksista niin lyhyellä kuin pitkälläkin aikavälillä. Vaikutusten arviointiin sisältyy myös oman palvelutuotannon arviointi. Palvelusetelin käyttöönotto on poliittinen päätös, jossa määritellään palvelusetelillä tuotettavan palvelun sisältö, määrä sekä laatu. Sujuva päätöksenteko edellyttää kunnan luottamushenkilöiltä sekä viranhaltijoilta riittävästi tietoa palvelusetelijärjestelmästä ja sen vaikutuksista. (Palvelusetelin käyttöönoton käsikirja 2011, 13; Siren & Tuominen-Thuesen 2009, 17.)

4.5 Kunnan vastuu ja velvollisuudet

Kun asiakkaan palvelutarve on todettu, on tämän mielipide palvelusetelistä huomioitava pohdittaessa asiakkaalle parhaiten soveltuvaa hoitoa tai palvelua. Eri vaihtoehdot on esiteltävä tasapuolisesti ja ennen palvelusetelin myöntämistä varmistuttava, että se

on asiakkaan kohdalla toimiva sekä tämän kykyjä vastaava vaihtoehto. Myös asiakkaan oikeudesta kieltäytyä vastaanottamasta palveluseteliä on kerrottava. Laajan neuvontavelvollisuuden perusteella asiakasta tulee neuvoa palvelusetelin käytössä. Tälle on selvitettävä asiakkaan asema käytettäessä palveluseteliä, palvelusetelin arvo, omavastuuosuuden määräytymisen perusteet, arvioitu omavastuu sekä maksu, joka asiakasmaksulain mukaan tulisi asiakkaan maksettavaksi vastaavasta palvelusta. Asiakkaan aseman selvittäminen tarkoittaa käytännössä tämän oikeuksien ja velvollisuuksien erittelyä. Kunnan tulisi kertoa asiakkaalle niistä oikeuksista, joita tällä on sosiaalihuollon asiakaslain ja potilaslain mukaan käytettävissä. Huomioitava on myös oikeudet, joita asiakkaalla on kuluttajaoikeuden sekä sopimusoikeuden säädösten ja yleisten periaatteiden nojalla. Lisäksi on kerrottava, että valittuaan palvelusetelin, vastuu palvelun tuottajan valinnasta siirtyy asiakkaalle. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä 569/2009, 6; Koila 2010, 15–16.)

Kunta päättää ne sosiaali- ja terveystalot, joiden järjestämistapana se valtiosuositusten mukaan palveluseteliä käyttää. Kunnan on hyväksyttävä yksityiset palvelujen tuottajat, joiden palvelujen maksamiseen asiakas voi palveluseteliä käyttää. Hyväksyminen perustuu laissa säädettyjen sekä kunnan itsensä päättämien kriteerien täyttämiseen. Palvelusetelijärjestelmässä ei normaalisti rajoiteta palveluntuottajien määrää vaan kaikki sopivat palvelun tuottajat pääsevät mukaan. Jos kunta kuitenkin haluaa rajata tuottajien määrää, on käytettävä hankintalain edellyttämää kilpailutusta. Avoimuus on keskeistä palvelusetelijärjestelmässä. Voidakseen käyttää valinnanmahdollisuuttaan, asiakkaalla on oltava tietoa palvelun tuottajista, palveluista sekä niiden hinnoista. Kunnan velvollisuus on pitää luetteloa hyväksytyistä palvelun tuottajista. Myös tiedot tuottajista, palveluista ja hinnoista on oltava julkisesti saatavilla joko internetissä tai muulla soveltuvalla tavalla. Mikäli palvelun tuottajan hyväksymisehdot eivät enää täyty tai tuottaja pyytää hyväksymisen peruuttamista, kunta on velvollinen poistamaan tuottajan ylläpitämästään luettelosta. (Koila 2010, 7; Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä 569/2009, 4 §; Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtion avustuksesta 733/1992, 4§; Uotinen 2009, 81.)

Laissa on säädetty kaikkia palvelun tuottajia koskevista kriteereistä: tuottajan pitää olla merkitty tuottajarekisteriin, täyttää kyseiselle toiminnalle asetetut vaatimukset, palveluiden on vastattava vähintään kunnallisen toiminnan tasoa, tuottajalla on oltava

vastuuvakuutus sekä täytettävä kunnan erikseen asettamat vaatimukset. Kunnalla on harkintavaltaa erityisten vaatimusten asettamisessa, mutta niiden on liityttävä asiakkaiden tai asiakasryhmien tarpeisiin, palvelujen määrään tai laatuun tai kunnan olosuhteisiin. Kriteereiden tulee olla tuottajia syrjimättömiä ja perustua puolueettomasti arvioitavissa oleviin seikkoihin. Yhdenvertainen ja syrjimätön kohtelu edellyttää lähtökohtaisesti sitä, että kaikkia kohdellaan samalla tavalla. (Koila 2010, 7; Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä 569/2009, 5 §.)

Palvelusetelilaissa ei ole erityisiä säädöksiä kunnan vastuusta. Yleislakina vahingonkorvauslakia (418/1974) sovelletaan kunnan vahingonkorvausvastuun osalta. Lain mukaan julkisyhteisön on korvattava julkista valtaa käyttäessään tehdyn virheen tai laiminlyönnin aiheuttama vahinko, milloin toimen tai tehtävän suorittamiselle sen laatu ja tarkoitus huomioiden kohtuudella asetettavia vaatimuksia ei ole noudatettu. Säädöksen nojalla kunta voi joutua vahingonkorvausvastuuseen sekä asiakkaalle että palvelun tuottajalle. Palvelusetelin yhteydessä vastuu asiakkaalle voi perustua siihen, ettei kunta palvelun tuottajaa hyväksyessään ole varmistunut tuottajan vastuuvakuutuksen olemassa olostsa, edellyttäen, että laiminlyönnistä on aiheutunut vahinkoa asiakkaalle. Suhteessa palvelun tuottajaan kunta voi joutua vastuuseen jos se ei ole merkinnyt hyväksymäänsä palvelun tuottajaa rekisteriin ja siitä on aiheutunut tuottajalle vahinkoa asiakkaiden menetyksenä. Kunta ei tee sopimusta palvelun tuottajan kanssa vaan hyväksyy hallinnollisessa menettelyssä vaatimukset täyttävän tuottajan. Lähtökohtaisesti kunta ja palvelun tuottaja eivät ole sopimussuhteessa. (Uotinen 2009, 94–95; Vahingonkorvauslaki 418/1974, 3:2 §.)

4.6 Asiakkaan asema

Asiakkaalla tarkoitetaan sosiaalihuoltoa hakevaa tai käyttävää henkilöä sekä terveyden- ja sairaanhoitopalveluja käyttävää tai muuten niiden kohteena olevaa henkilöä (Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992, 2 §; Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000, 3 §).

Palvelusetelijärjestelmän taustalla vaikuttaa voimakkaasti ajatus asiakkaan valinnanvapaudesta. Palvelusetelin avulla voidaan toisaalta myös edistää yksityisten palveluntuottajien määrän kasvua ja näin lisätä yhä enemmän asiakkaan valinnanmahdollisuuksia. Sosiaali- ja terveystalvelujen sisällä palvelusetelin soveltamismahdollisuudet ovat varsin laajoja. Palveluissa, joissa valinnanmahdollisuutta ei ole, palveluseteliä ei kuitenkaan voida käyttää. Tällaisia ovat esimerkiksi kiireelliset sosiaali- ja terveystalvelut sekä tahdonvastainen hoito ja huolto. Palvelusetelipalvelut soveltuvat varsin huonosti sellaisille asiakkaille, joiden itsenäinen päätöksentekokyky on heikentynyt. Palveluseteliä ei voida käyttää myöskään siinä tapauksessa, että asiakas ei ole oikeustoi-
mikelpoinen eikä hänellä ole laillista edustajaa. (Koila 2010, 6; Uotinen 2009, 76–77.)

Palvelusetelillä järjestettyjen palveluiden osalta asiakkaan asema eroaa verrattuna muihin järjestämistapoihin. Asiakkaalla on ensinnäkin vapaus valita tuottaja, jolta hän palvelunsa haluaa hankkia. Tosin valinnanvapautta rajaa se, että kunta valitsee nämä yksityiset palveluntuottajat. Muihin järjestämistapoihin verrattuna valinnanvapaus on poikkeuksellista. Asiakkaalta ei voida periä myöskään asiakasmaksua, koska osallistuminen palvelutuotannon kustannuksiin tapahtuu omavastuuosuuden eikä kunnan perimän asiakasmaksun kautta. Asiakas voi myös kieltäytyä vastaanottamasta palveluseteliä, jolloin kunnan on ohjattava hänet muilla tavoin järjestettyjen palvelujen piiriin. Muiden järjestämistapojen osalta vastaavaa oikeutta ei ole. Saadakseen palvelusetelin asiakas on velvollinen antamaan tarvittavat tiedot sen myöntämiseksi. Tälle on myös varattava tilaisuus tutustua muualta hankittuihin tietoihin sekä mahdollisuus antaa asiassa tarpeellista selvitystä. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä 569/2009, 6 §; Uotinen 2009, 85–87.)

Palvelusetelijärjestelmässä markkinoiden luomisen rooli siirtyy kunnalta osittain asiakkaalle. Valinnanvapauden lisäksi palveluseteli merkitsee asiakkaalle myös enemmän vastuuta. Asiakas valitsee palveluntuottajan itse omien henkilökohtaisien valintakriteeriensä perusteella, joita voivat olla mm. oma käsitys lapsen tarpeista, päiväkodin sijainti, ryhmien koko, henkilökunnan pätevyys ja ystävällisyys sekä palveluvalikoima. Myös palvelun tilaajan rooli siirtyy asiakkaalle nykyistä selkeämmin. Saatuaan palvelusetelin ja valittuaan palvelun tuottajan, asiakas tekee sopimuksen tämän kanssa. Sopimussuhdetta koskevat sopimuksen sisällön mukaan määräytyvät kuluttajaoikeu-

den ja sopimusoikeuden säännökset ja oikeusperiaatteet. Sopimusta koskevan erimielisyyden saattamisesta kuluttajariitalautakunnan käsiteltäväksi säädetään kuluttajariitalautakunnasta annetussa laissa (8/2007). (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä 569/2009, 6 §; Siren & Tuominen-Thuesen 2009, 17.)

4.7 Palvelusetelin hinnoittelu ja arvo

Palvelusetelilainsäädännön perusajatuksena on, ettei asiakkaalle jäävää omavastuuosuutta sidota sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin. Omavastuuosuudet voivat ylittää asiakasmaksulaissa säänneltyjen maksujen enimmäismäärät. Hinnoittelupolitiikan valinnasta päättävät kuntien luottamushenkilöt. Hinnoittelupäätös on tehtävä kuitenkin niin, että kaikilla on mahdollisuus valinnanvapauteen tuloista ja varallisuudesta riippuen. Käytännössä monet hinnoittelupäätökset tehdään niin, että pienituloisten omavastuu asetetaan samaksi tai lähelle julkisen palvelun asiakasmaksua, jolloin kaikille annetaan mahdollisuus käyttää palvelusetelillä hankittavia palveluita. (Melin, Koila, Tuominen-Thuesen & Uotinen 2012, 31.)

Arvon määrittelyä ei ole jätetty kunnan vapaaseen harkintaan, sen tulee olla asiakkaalle kohtuullinen. Kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan huomioon kustannukset, jotka aiheutuvat kunnalle vastaavan palvelun tuottamisesta omana tuotantona tai ostopalveluna sekä asiakkaan maksettavaksi jäävä arvioitu omavastuuosuus. Tarkkaa omavastuuta ei tiedetä, koska arvoa asetettaessa ei välttämättä tiedetä tarkasti palveluntuottajien hinnoittelua. Hinnat voivat myös vaihdella palveluntuottajien välillä, jolloin vertailukohdaksi tulisi hakea saatavista hinnoista keskiarvo, joka lähinnä vastaa palvelusetelillä järjestettäviä palveluja. Jos arvo on tulosidonnainen, siitä on annettava päätös asiakkaalle. Viranomaisten oikeudesta saada tulosidonnaisen palvelusetelin arvon määrittämistä varten tarpeellisia tietoja ja selvityksiä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa. Arvoa on korotettava, jos asiakkaan tai hänen perheensä toimeentulo tai lakisääteinen elatusvelvollisuus muutoin vaarantuu, tai se on tarpeen muut huollolliset näkökohdat huomioon ottaen. Arvoa määrättäessä ei huomioida palveluja, jotka asiakas ostaa oma-aloitteisesti palvelujen tuottajalta. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä 569/2009, 7-8 §; Uotinen 2009, 96.) Hinnoittelun keskeiset käsitteet on esitetty liitteessä 1.

Yksi onnistuneen arvon määrittelyn edellytys on palvelusetelillä hankittavan palvelun tuotteistaminen, se tuo palvelutuotantoon ja sen kustannuksiin läpinäkyvyyttä sekä luoparemmat edellytykset oman toiminnan kehittämiseen. Palveluntuottajien kannalta olisi hyvä jos arvo olisi seudullisesti yhtenäinen koska se yksinkertaistaisi tilanteita, joissa lapsi viedään hoitoon naapurikuntaan. Yhtenäinen seudullinen arvo edellyttää myös yhdessä hyväksyttäviä laatukriteereitä. (Siren & Tuominen-Thuesen 2009, 20.)

5 PALVELUSETELI PÄIVÄHOIDOSSA – CASE

5.1 Toimeksiantajan esittely

5.1.1 Hämeenkyrön kunta

Hämeenkyrö sijaitsee Pirkanmaalla kuuluen Tampereen seutukuntaan ja työssäkäyntialueeseen sekä on osa valtakunnallista Helsinki–Hämeenlinna–Tampere-kasvukäytävää. Väestörekisterikeskuksen mukaan Hämeenkyrön väkiluku oli vuoden 2014 lopussa 10 621. Väkiluku kasvoi 40 hengellä. Vuoden aikana syntyi 127 ja kuoli 98 ihmistä, kuntaan muutti 516 ja kunnasta pois 488 henkilöä. Muuttoliikeanalyysin mukaan muuttajien rakenne on työmarkkina-asemasta tarkasteltuna optimaalinen. Kunta saa samanaikaisesti muuttovoittoa työllisistä muuttajista ja muuttotappiota työttömistä työnhakijoista. Merkittävää muuttovoittoa Hämeenkyrö saa lapsista ja suurta muuttotappiota opiskelijoista. Ikäluokittain tarkasteltuna muuttovoittoa on kaikissa ikäluokissa, paitsi 15–24-vuotiaissa. Erityisen paljon nettovoittoa tulee ikä-luokissa 0–4 ja 25–39. Kuntaan muuttaa suhteellisen hyvin toimeentulevia perheitä, joilla on pieniä lapsia. Kunnan ikärakenne vuonna 2014 on esitetty taulukossa 2. (Aro 2014, 50, 57; Hämeenkyrön kunnan www-sivut 2015; Kunnat.net-portaalin www-sivut 2015; Tasekirja 2014, 6.)

Taulukko 2. Hämeenkyrön ikärakenne 2014 (Kunnat.net).

Ikä	2014	Ikä	2014
– 4	605	50 - 54	832
5-9	626	55 - 59	716
10–14	683	60 - 64	799
15 - 19	612	65 - 69	742
20 - 24	407	70 - 74	455
25 - 29	461	75 - 79	418
30 - 34	598	80 - 84	308
35 - 39	615	85 - 89	201
40 - 44	674	90 - 94	82
45 - 49	760	95 -	16

5.1.2 Varhaiskasvatuspalvelut

Varhaiskasvatuspalvelut on osa sivistyspalveluita, joka palvelustrategian mukaan tarjoaa turvallisia ja terveellisiä mahdollisuuksia yhdessä ja yksin kasvamiselle, oppimiselle, itsensä kehittämiseksi sekä harrastamiselle. Suurin osa sivistyspalveluiden toiminnasta on kunnalle lakisääteistä, jota järjestetään omalla henkilöstöllä. Palvelut ovat pääasiassa käyttäjille maksuttomia tai niistä peritään vain osa todellisista kustannuksista. Niitä käyttävät kaikenikäiset kuntalaiset, pääpaino on kuitenkin lasten ja nuorten palveluiden järjestämisessä. Sivistyslautakunnan alaiset vastuualueet organisoitiin ja nimettiin osittain uudelleen 1.1.2015 alkaen. Varhaiskasvatuspalveluiden lisäksi vastuualueita ovat hallinto- ja toimisto-, esi- ja perusopetus-, lukiokoulutus- sekä elämälaatupalvelut. (Hämeenkyrön kunnan palvelustrategia 2012–2016, 39; Tasekirja 2014, 49.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on järjestää laadukkaita päivähoitopalveluita. Toiminnan toteutumisesta vastaavat Kirkonkylän, Pappilanmetsän, Koskilinnan, Kettupolun (vuoropäiväkoti), Heinijärven, Kaipion ja Sasin päiväkodit sekä 13 perhepäivähoitajaa. Näiden lisäksi on avointa leikkitoimintaa sekä varakoti. Varhaiskasvatuksen johtajana toimii Päivi Kantonen. Naapurikunnille myytiin keväällä 11 hoitopaikkaa ja syksyllä 8 hoitopaikkaa. Vastaavasti hoitopaikkoja ostettiin keväällä 21 ja syksyllä 15.

Syyskuun lopussa päiväkodeissa oli yhteensä 482 lasta, joista kunnallisissa päiväkodeissa 460 ja yksityisellä 22 lasta. (Ahonen henkilökohtainen tiedonanto 30.9.2015; Tasekirja 2014, 62–63.)

5.2 Tutkimuksen toteuttaminen

5.2.1 Käytettävät menetelmät ja aineiston kerääminen

Tapaustutkimuksessa käytetään monipuolista ja monilla eri tavoin hankittua tietoa, joiden avulla analysoidaan tiettyä toimintaa. Tarkoituksena on tutkia intensiivisesti jokin sosiaalista kohdetta, esim. yksilöitä tai ryhmiä. Case-tutkimus on hyödyllinen kun halutaan hyvää taustainformaatiota. Kyseessä on määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus. Tietoa tarkastellaan numeerisesti; tutkittavia asioita ja niiden ominaisuuksia käsitellään yleisesti kuvaillen numeroiden avulla. Tulokset esitetään numeroina ja tutkija tulkitsee sekä selittää olennaisen numerotiedon sanallisesti kuvaten, miten eri asiat liittyvät toisiinsa tai eroavat toistensa suhteen. Määrällisen tutkimuksen tarkoituksena on joko selittää, kuvata, kartoittaa, vertailla tai ennustaa ihmistä koskevia asioita. Selittävissä tutkimuksissa tutkija antaa selityksensä avulla tutkitusta asiasta perusteltua lisätietoa tai esittää asian taustalla vaikuttavia syitä. Tavoite on tehdä tutkittu asia aiempaa selymmäksi tai ymmärrettävämmäksi. Selittävällä tutkimuksella on tavoitteena myös esittää asioiden välisiä syy–seuraus-suhteita eli kausaalisuhteita. Tutkimus pyrkii osoittamaan, millä tavalla esimerkiksi tapahtumat, käsitykset, mielipiteet tai asenteet eroavat tai liittyvät toisiinsa. (Anttila 2006, 286–287; Vilka 2007 14, 19.)

Aineistonkeruumenetelmänä opinnäyteyössä käytettiin kyselyä, jossa kysymykset oli standardoitu eli vakioitu. Kaikilta vastaajilta kysyttiin samat asiat, samassa järjestyksessä ja samalla tavalla. Kyselylomaketta käytetään, kun havaintoyksikkönä on henkilö ja häntä koskevat asiat, esimerkiksi mielipiteet, asenteet, tai käyttäytyminen. Kysely soveltuu aineiston keräämiseen, kun tutkittavia on paljon ja he ovat hajallaan. Tärkeää on myös huomioida ja suunnitella lomakkeiden lähettämisen ajoitus, jotta tutkimuksen vastausprosentti ei jää sen vuoksi liian alhaiseksi. Myös haastattelu sopii hyvin kvantitatiivisen aineiston keruuseen. Sähköpostihaastattelun avulla selvitetiin

kokemuksia tutkittavasta ilmiöstä. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset olivat kaikille samat, mutta valmiita vastausvaihtoehtoja ei ollut, jolloin haastateltavat saattoivat vastata omin sanoin. Haastattelu on eräänlainen keskustelu, jolla on tietty tarkoitus. (Pitkäranta 2010, 80–81; Vilkka 2007, 28.)

Tutkijan on varmistuttava siitä, että perusjoukolla on tieto, jota tutkimuksella halutaan saada. Jos perusjoukolla on haluttu tieto, se on yleensä myös motivoitunut vastaamaan. Lisäksi on varmistettava etukäteen, että perusjoukkoon kuuluvalla henkilöllä on käytännössä mahdollisuus osallistua vastaajana tutkimukseen. Kysymysten sisältö, muotoilu ja esitystapa tulee myös tarkistaa. Ennen lomakkeen testaamista kannattaa käydä jokainen kysymys läpi miettien, mikä on tutkimusongelma, mitä mitataan, onko lomakkeessa tarvittavat kysymykset ja puuttuuko jokin kysymys. Lisäksi jokaisen kysymyksen kohdalla tulee varmistaa, mitä se mittaa, mittaako se mitä pitääkin, onko se täsmällinen, johdatteleeko se vastaajaa ja onko kysytty vain yhtä asiaa. Saatekirjeen sisältö esitetään hyvällä asiatyylillä ja yleiskielellä. Siinä on annettava riittävästi tietoa tutkimuksesta, koska sen perusteella henkilö päättää osallistumisestaan ja vastaamisestaan tutkimukseen (Vilkka 2007, 64–65.)

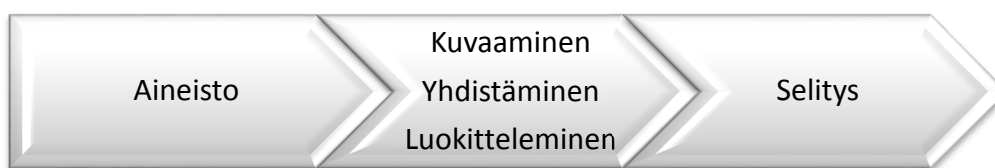
Kyselyn vastaajiksi valittiin kaikki perheet, joilla on yksi tai useampi lapsi päiväkodissa. Kysely toteutettiin kesälomien jälkeen, jolloin mahdollisimman moni perhe oli tavoitettavissa. Lomakkeet ja saatekirje (liite 2) suunniteltiin huolellisesti ja ne testattiin ennen jakelua. Kyselylomakkeita jaettiin 7.9.2015 yhteensä 283 kpl. 266 kpl lähetettiin vanhemmille lasten mukana päiväkodeista minne ne myös pyydettiin palauttamaan 22.9.2015 mennessä. Ostopalvelujen piirissä oleville perheille, 17 kpl, kysely postitettiin ja vastaukset pyydettiin palauttamaan mukana olleessa palautuskuoressa. Ensimmäisen viikon jälkeen lomakkeita oli palautettu melko vähän, joten 11.9.2015 vastausaikaa jatkettiin 28.9.2015 asti. Päiväkodeissa vanhempia muistuteltiin kyselyyn vastaamisesta, siitä huolimatta kyselylomakkeita palautettiin ainoastaan 66 kpl. Kyselyn vastausprosentiksi muodostui 23 %, mikä jäi huomattavasti tavoiteltua alhaisemmaksi. Taulukossa 3 on esitetty lähetettyjen sekä palautettujen kyselylomakkeiden määrät päiväkodeittain.

Taulukko 3. Lähetetyt ja palautetut lomakkeet päiväkodeittain

	Lähetetyt	Palautetut
Heinijärvi	30	11
Kaipio	9	2
Kettupolku	16	4
Kirkonkylä	45	14
Koskilinna	59	16
Pappilanmetsä	21	9
Sasi	86	6
Ostopalvelut	17	4
Yhteensä	283	66

5.2.2 Aineiston käsittely ja analysointi

Aineiston käsittely ja analysointi aloitettiin heti keruuvaiheen jälkeen. Lomakkeiden tiedot tarkistettiin ja arvioitiin vastausten laatu kysymys kysymykseltä. Tiedot syötettiin tietokoneelle sellaisen muotoon, että niitä voitiin tutkia numeraalisesti käyttäen apuna Exceliä. Aineistoa analysoitiin selittämiseen pyrkivällä lähestymistavalla käyttäen tilastollista analyysia sekä päätelmien tekoa. Analyysin etenemisen vaiheet on esitetty kuviossa 4. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 223–224; Vilka 2007, 106.)

Kuvio 4. Analyysi vaiheittaisesti etenevänä (Hirsjärvi ym. 2009, 223).

5.3 Tutkimustulokset

5.3.1 Taustatiedot

Kyselyyn vastasi 66 perhettä. 62:n lapsi/lapset olivat kunnallisessa päiväkodissa ja neljän yksityisessä. Yli puolella vastaajista (40 kpl) oli yksi lapsi, 17 perheellä kaksi ja kolmella perheellä kolme lasta. Suurin ikäryhmä olivat 3–5-vuotiaat (57 kpl), 1–2-vuotiaita oli 21 kpl ja 6-vuotiaita 5 kpl. Alle vuoden oli päivähoitossa ollut 26 lasta, 1–2 vuotta 27 lasta ja 3–4 vuotta 4 lasta. Yksilapsisista perheistä kolme ei vielä tienynyt päivähoitomaksunsa suuruutta. 8 perheellä maksun suuruus oli 0–50 euroa, 8 perheellä 51–150 euroa ja 20 perheellä 151–283 euroa. Kahden lapsen perheistä yhdellä maksu oli alle 200 euroa, kolmella 201–300 euroa ja 11 perheellä 301–569 euroa. Kolmen lapsen perheistä kahdella päivähoitomaksu oli 0 euroa ja yhdellä 355 euroa. Vastaus kysymykseen puuttui kolmesta lomakkeesta. Hämeenkyrön ulkopuolella työssä kävi 47 perheen joko molemmat tai toinen vanhemmista, Hämeenkyrössä puolestaan työskenteli 10 perheen vanhemmat. Työssäkäyntipaikkakunta puuttui seitsemästä lomakkeesta. Kaikkiaan kuudesta lomakkeesta puuttuivat taustatiedot kokonaan. Taustatietoja käytettiin vastauksien analysoinnissa, niiden perusteella vastauksista etsittiin sekä yhteneväisyyksiä että eroavaisuuksia.

5.3.2 Päiväkodin valinta

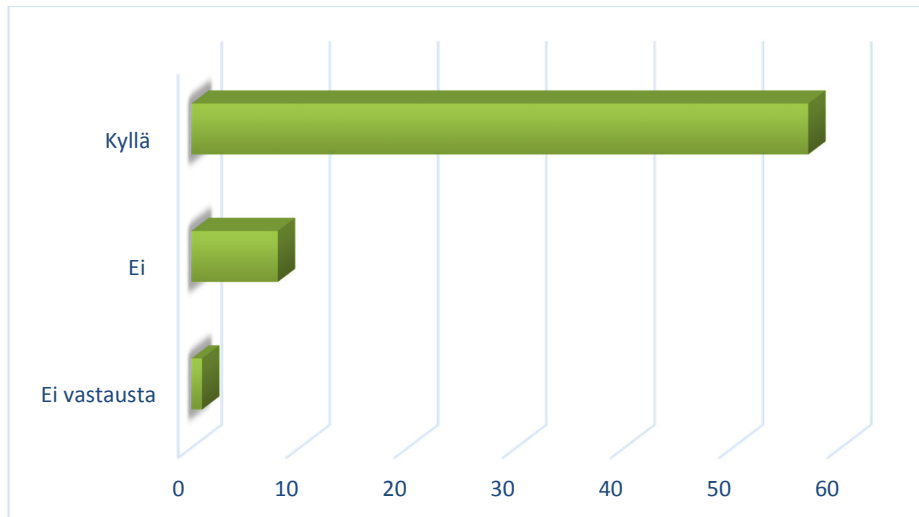
Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä vastaajilta kysyttiin heidän halukkuudestaan valita itse lapsensa/lapsiensa päiväkoti, kysymys esitettiin:

Haluaisitteko itse valita lapsenne/lapsienne päiväkodin?

Kyllä

Ei

Vastanneista perheistä 57 haluaisi itse valita päiväkodin, 8 puolestaan ei. Yhdessä lomakkeessa kysymykseen ei ollut vastattu (Kuvio 5).

Kuvio 5. Halukkuus valita itse lapsen/lasten päiväkoti

Vastauksia pyydettiin myös perustelemaan. Kyllä-vastauksia oli perusteltu:

”Olen valinnut lapselle tarjolla olevan hämeenkyröläisen vaihtoehdon. Olisin kuitenkin toivonut valinnanvaraa esim. Ylöjärveltä.”

”Matkan pituus päiväkotiin vaikuttaisi valintaan. Lisäksi haluaisimme vaikuttaa ryhmäkokoihin päiväkotivalinnan mahdollisuudella.”

”Mahdollisuus hakea omalta ”työpaikkakunnalta” tai naapurikunnasta. Lähinnä siksi, että hoitopäivät eivät venyisi mahdottoman pitkiksi eivätkä omat työpäiväkään.”

”Koska päiväkodeissa on eroa painotusten, jne. asioiden suhteen, päiväkodit ovat erikokoisia, erilaisia viihtyvyydeltään ja henkilökunnan osaamiseltaan. Myös kiusaaminen tuntuu olevan yleistä päiväkodeissa, joten vanhemmilla pitäisi olla vapaus valita, mihin päiväkotiin lapsensa vie. Tämän käänköpuoli on, että lapsi voi vieraantua kaveripiiristään vanhempiensa takia.”

”Jos Hämeenkyrössä olisi valinnanmahdollisuutta!”

Ei-vastauksia oli perusteltu puolestaan seuraavasti:

”On ollut järkevää näin, että kunta katsoo lapsen tarpeille sen mukaisen päiväkodin.”

”Olen tyytyväinen Hämeenkyrön päiväkoteihin, joita tällä hetkellä tarjolla, ja jotka toimivat samoilla kunnan toimintaperiaatteilla tasapuolisesti.”

”Olen jo saanut paikan haluamastani päiväkodista.”

5.3.3 Päiväkodin painotus

Vastaajilta kysyttiin, minkälainen päiväkotikiinnostaisi:

Minkälainen päiväkotikiinnostaisi? (Voitte valita useamman vaihtoehdon).

Liikuntapainotteinen

Luontopainotteinen

Kielipainotteinen

Kulttuuripainotteinen

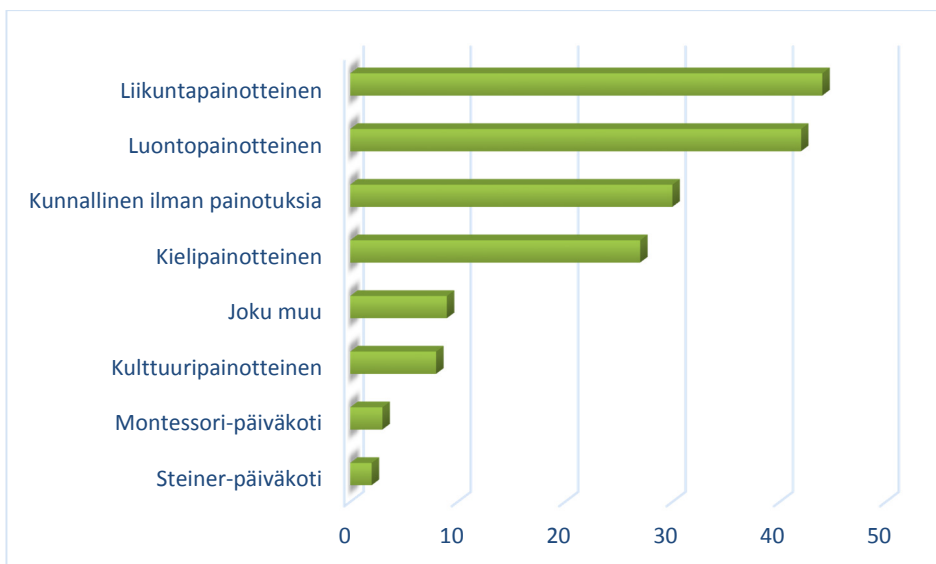
Steiner-päiväkoti

Montessori-päiväkoti

Kunnallinen päiväkotikiinnostaisi ilman painotuksia

Muu, mikä?

Eniten vanhempia kiinnostivat liikunta-, luonto- ja kielipainotteinen päiväkotikiinnostaisi sekä kunnallinen ilman painotuksia. Vähiten kiinnostusta herättivät Steiner- ja Montessori-päiväkodit. Kulttuuripainotteisuus ei myöskään ollut kovin suosittu vastaajien keskuudessa (kuviokuva 6).

Kuvio 6. Päiväkodin painotus

5.3.4 Päiväkodin valintaa ohjaavat tekijät

Seuraavaksi selvitettiin päiväkodin valintaan vaikuttavia tekijöitä. Kysymys esitettiin:

Mikä ohjaa ensisijaisesti päiväkodin valintaa? (Voitte valita useamman vaihtoehdon).

Ryhmäkoko

Tietty painotteisuus

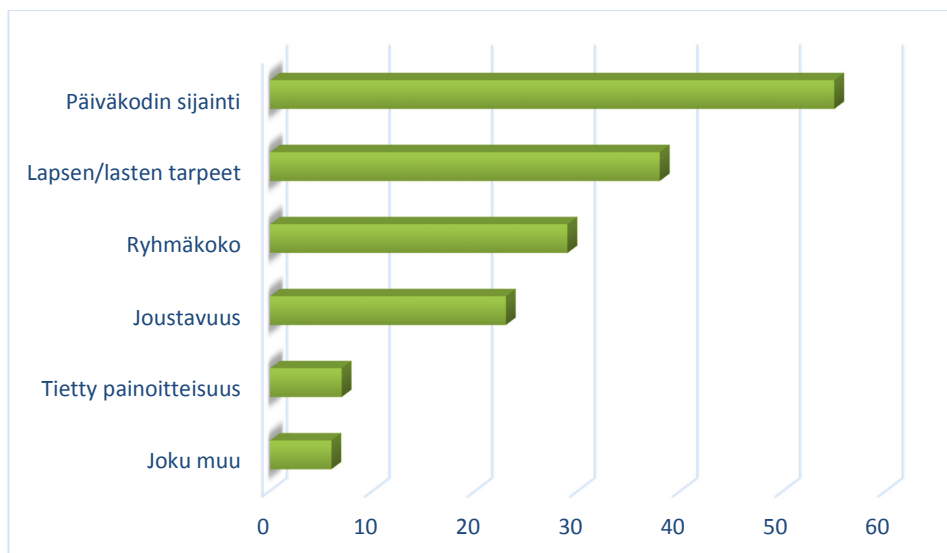
Lapsen/lasten tarpeet

Päiväkodin sijainti

Joustavuus (mahdollisuus osa-aika- ja vuoropäivähoitoon)

Muu, mikä?

Ensisijaisesti päiväkodin valintaan vaikuttaa sen sijainti (55 kpl), toiseksi tärkeimpänä perheet pitivät lapsen/lasten tarpeita (38 kpl), ryhmäkoon (29 kpl) ja joustavuuden (23 kpl) merkitys oli lähes yhtä suuri. Vähiten valintaa ohjaisi päiväkodin painotteisuus (7 kpl) tai jokin muu seikka (6 kpl). Vastausten jakautuminen on esitetty kuviossa 7.

Kuvio 7. Päiväkodin valintaan vaikuttavat tekijät

Muina valintaan vaikuttavina tekijöinä oli mainittuna:

”Tuntuma päiväkodin hengestä, riittävät tilat”

”Henkilökunta: ystävällisyys”

”Rakennuksen terveys”

”Kielikysymys”

”Kieli, englanninkielisyys olisi meille kaksikielisyyden vuoksi etusijalla.”

”Henkilökunta!”

5.3.5 Päiväkodin sijainti

Perheiltä kysyttiin, missä he haluaisivat päiväkodin sijaitsevan. Vastauksia vertailtiin vanhempien työssäkäyntipaikkakuntaan sekä siihen ottaisivatko he palvelusetelin. 28 perhettä toivoisi päiväkodin sijaitsevan lähellä kotia tai työmatkan varrella. Näistä Hä-

meenkyrön ulkopuolella työskenteli joko molemmat tai toinen 21 perheen vanhemmista. Vastaajista Hämeenkyrössä työskenteli neljän perheen vanhemmat, työssäkäyntipaikkakunta puuttui kolmesta vastauslomakkeesta. Perheistä 18 ottaisi palvelusetelin jos sitä heille tarjottaisiin, 9 ei osannut sanoa ja 1 kieltäytyisi setelistä (Taulukko 4).

Taulukko 4. Päiväkodin toivottu sijainti

Työssäkäyntipaikkakunta	Missä haluaisi päiväkodin sijaitsevan	Ottaisiko palvelusetelin
Ylöjärvi	Lähellä kotia, työmatkan varrella	Kyllä
Hämeenkyrö	Työmatkan varrella	Ei osaa sanoa
-	Työmatkan varrella	Kyllä
-	Työmatkan varrella	Ei osaa sanoa
-	Työmatkan varrella	Kyllä
Tampere	Lähellä työpaikkaa	Kyllä
Hämeenkyrö & Tampere	Työmatkan varrella	Kyllä
Sastamala & Nurmijärvi	Lähellä kotia tai työmatkan varrella	Kyllä
Hämeenkyrö	Työmatkan varrella	Kyllä
Tampere	Lähellä kotia tai työmatkan varrella	Kyllä
Tampere & Nokia	Mahdollisimman lähellä työpaikkaa, kunnalla ei väliä	Kyllä
Tampere & Valkeakoski	Mieluiten työmatkan varrella	Kyllä
Ylöjärvi	Mahdollisimman lähellä kotia/järkevästi työmatkan varrella	Kyllä
Ylöjärvi & Tampere	Työmatkan varrella	Kyllä
Tampere & Nokia	Lähellä asuinpaikkaa, työmatkan varrella	Ei osaa sanoa
Tampere	Lähellä kotia ja työpaikkaa tai työmatkan varrella	Ei osaa sanoa
Hämeenkyrö & Tampere	Mahdollisimman lähellä/työmatkan varrella/metsän tai luonnon lähellä	Ei osaa sanoa
Ylöjärvi	Lähellä kotia tai työpaikkaa	Kyllä
Hämeenkyrö	Kodin/työpaikan lähellä	Ei
Tampere	Kodin ja työpaikan välimatkalla	Ei osaa sanoa
Hämeenkyrö & Pirkkala	Lähellä kotia tai työpaikkaa	Kyllä
Tampere	Lähellä kotia tai työmatkan varrella	Kyllä
Tampere	Mahdollisimman lähellä kotia, työmatkan varrella	Ei osaa sanoa
Hämeenkyrö & Tampere	Lähellä kotia tai työ/opiskelumatkan varrella	Kyllä
Ylöjärvi & Tampere	Kodin lähellä, työmatkan varrella	Ei osaa sanoa
Ylöjärvi	Lähellä työpaikkaa	Kyllä
Hämeenkyrö	Lähellä kotia	Kyllä
Hämeenkyrö ja Ylöjärvi	Työmatkaan nähden sopivasti	Ei osaa sanoa

36 perhettä haluaisi päiväkodin olevan lähellä kotia tai omassa kunnassa, viisi perhettä oli tyytyväinen nykyiseen sijaintiin. Päiväkodin toivottiin sijaitsevan turvallisella alueella, lähellä luontoa sekä retkikohteita ja koulua. Yksi ei osannut sanoa, kahdesta lomakkeesta vastaus kysymykseen puuttui. Näiden vastaajien joukosta 26 perheen vanhemmista toinen tai molemmat työskentelivät Hämeenkyrön ulkopuolella ja Hämeenkyrössä kuuden perheen vanhemmat. Neljästä lomakkeesta työssäkäyntipaikkakunta puuttui. 10 perhettä ottaisi palvelusetelin, 23 ei osaa sanoa ja kolme kieltäytyisi setelistä (Taulukko 5).

Taulukko 5. Päiväkodin toivottu sijainti

Työssäkäyntipaikkakunta	Missä haluaisi päiväkodin sijaitsevan	Ottaisiko palvelusetelin
-	Ei väliä tällä hetkellä, nykyinen hyvä	Ei osaa sanoa
Hämeenkyrö	Nykyinen omalta kannalta hyvä	Ei osaa sanoa
Hämeenkyrö & Sastamala	Sasissa	Kyllä
Hämeenkyrö, Tampere & Nokia	Omassa kunnassa Hämeenkyrössä	Ei osaa sanoa
Koko Suomi	Lähellä palveluja	Ei osaa sanoa
Tampere	Siellä missä nytkin eli Sasissa	Kyllä
-	Nykyinen (Sasi) on hyvä paikka	Kyllä
Ylöjärvi	Omalla kylällä	Ei osaa sanoa
-	Lähellä kotia	Ei osaa sanoa
Hämeenkyrö	Lähellä kotia/työtä. Nyt hyvä sijainti	Ei
Parkano & Ylöjärvi	Lähellä kotia	Ei osaa sanoa
Tampere & Vammala	Mahdollisimman lähellä omaa kotia	Kyllä
Tampere	Lähellä kotia, luontoa ja retkikohteita	Ei osaa sanoa
Tampere	Mahdollisimman lähellä kotia	Kyllä
Vaihtelee	Lähellä kotia	Kyllä
Tampere & Pirkanmaa	Nykyinen on hyvä, lähellä	Ei osaa sanoa
Vammala & Ylöjärvi	Kyröskoski/Hämeenkyrö (keskustan alue)	Ei osaa sanoa
Tampere, Hämeenkyrö & Ylöjärvi	Lähellä kotia, luontoa ja liikunta/retkimahdollisuuksia	Ei osaa sanoa
Ylöjärvi	Lähellä kotia	Kyllä
Hämeenkyrö & vaihtelee	Lähellä, tämänhetkinen ok	Ei osaa sanoa
Hämeenkyrö	Lähellä kotia, mikä jo toteutuukin	Ei osaa sanoa
Tampere	Tämä sijainti hyvä	Ei osaa sanoa
Tampere	Max 6 km, lähellä koulua	Kyllä
Tampere	Lähellä kotia	Ei osaa sanoa
Etelä-Suomi & Ylöjärvi	1 km kotoa, kävelymatkan päässä	Kyllä
Ylöjärvi & Siuro	Luonnon läheisyydessä, lyhyiden kulkumatkojen päässä	Kyllä
-	Mahdollisimman lähellä kotia (Hkyrö)	Ei

Hämeenkyrö & Tampere	Mahdollisimman lähellä kotia	Ei osaa sanoa
Hämeenkyrö	Turvallinen alue, luonnon läheisyydessä	Ei osaa sanoa
Tampere & Pirkanmaa	Mahdollisimman lähellä omaa kotia	Ei osaa sanoa
Tesoma & Hämeenkyrö	Kodin lähetyillä	Ei osaa sanoa
Ylöjärvi & Tampere	Kotikunnassa	Ei osaa sanoa
Kyröskoski	Ei osaa sanoa	Ei osaa sanoa
Hämeenkyrö	Keskustassa, lähellä kotia	Ei
Kyröskoski & Pirkkala	Hämeenkyrö - Kyröskoski välillä	Ei osaa sanoa
Ylöjärvi	Mahdollisimman lähellä kotia	Ei osaa sanoa

Perheet, jotka halusivat päiväkodin sijaitsevan lähellä kotia/työmatkan varrella, olisivat hieman enemmän halukkaita ottamaan palvelusetelin kuin ne perheet, jotka haluaisivat päiväkodin sijaitsevan lähellä kotia/omassa kunnassa.

5.3.6 Palvelusetelin vastaanottaminen

Perheiltä kysyttiin heidän mielipidettään palvelusetelin vastaanottamisesta. Kysymys oli esitetty:

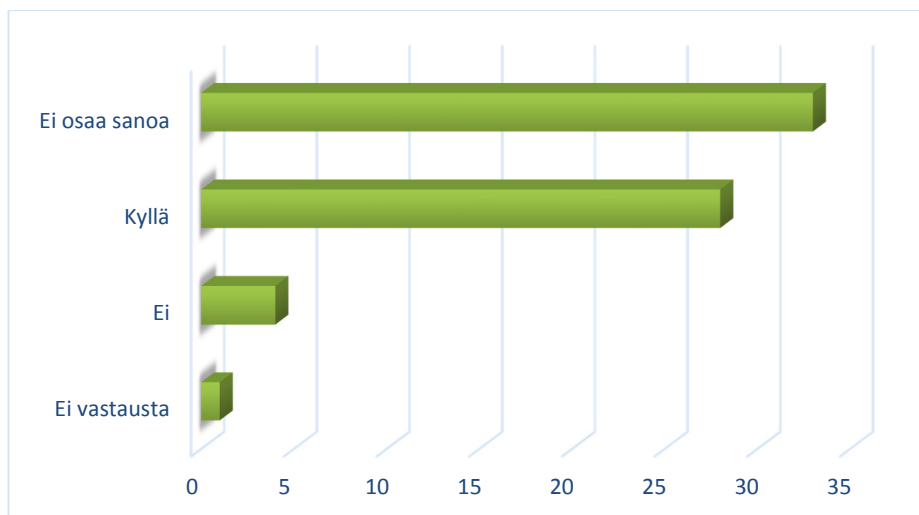
Jos teille tarjottaisiin palveluseteliä, ottaisitteko sen vastaan? (Jos perheessä on useampi lapsi, mainitkaa vastauksessanne koskeeko se kaikkia lapsia).

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

Perheistä 33 ei osannut sanoa ottaisiko palvelusetelin vai ei, 28 puolestaan ottaisi setelin vastaan kaikille lapsille ja neljä kieltäytyisi siitä. Yhdestä lomakkeesta vastaus puuttui kokonaan (Kuvio 8).

Kuvio 8. Halukkuus vastaanottaa palveluseteli

Ei osaa sanoa -vastauksia oli perusteltu seuraavasti:

”Olen tyytyväinen nykyiseen hoitopaikkaan ja olemme olleet tyytyväisiä kunnan valintoihin.”

”Olemme tyytyväisiä nykyiseen hoitopaikkaan, mutta emme Hämeenkyrön kunnan harrastustarjontaan. Mahdollinen harrastuspainotteisuus (esim. musiikki-painotteisuus) voisi laittaa meidät harkitsemaan päiväkodin vaihtoa.”

”Kunnallisen päivähoidon laadussa ei ole toistaiseksi ollut mitään vikaa, jonka vuoksi vaihtaisin yksityiseen.”

”Ei ole kokemusta.”

”Pienessä kunnassa vaihtoehtoja yksityisellä puolella ei ole, joten setelistä ei olisi käsittääkseni hyötyä? Työskentelypaikkakunnalla oleva päiväkotikaan ei meidän kohdallamme ole ajankohtainen pian alkavan äitiysloman takia.”

”Lapseni on erityisryhmässä, joten tällä hetkellä ei ole oikein muita vaihtoehtoja hoitopaikaksi.”

”En usko, että tällä hetkellä löytyy sopivia palveluntarjoajia.”

Kyllä-vastauksia oli perusteltu:

”Thannetilanteessa kaikki kolme lasta olisivat samassa päiväkodissa tietenkin.”

”Jos tarjolla olisi omiin tarpeisiin paremmin vastaava hoitopaikka.”

”Jos se lisää valinnanvapautta ja mahdollisuutta joustaviin ratkaisuihin palvelu-seteli saattaisi toimia koululaisten iltapäivätoiminnassakin.”

”Jos olisi vuorohoitoa tarjolla yksityisellä – ainakin selvittäisin asian - josko hoitopaikka olisi sopiva.”

”Jos Hämeenkyrössä olisi vara valita päiväkodeista. Nykytilassahan tällä ei ole merkitystä!”

”Jos se lisää vanhempien valinnanvapautta, niin ilman muuta.”

Ei-vastauksia puolestaan oli perusteltu seuraavasti:

”Paikkakunnalla ei ole olemassa vaihtoehtoa.”

”Olen ollut kunnalliseen päivähoitoon hyvin tyytyväinen. En helpolla vaihtaisi yksityiseen.”

”Ei ole tarvetta.”

5.3.7 Suhtautuminen palveluseteliin

Seuraavaksi vanhemmilta kysyttiin heidän suhtautumistaan palveluseteliin, kysymys oli esitetty:

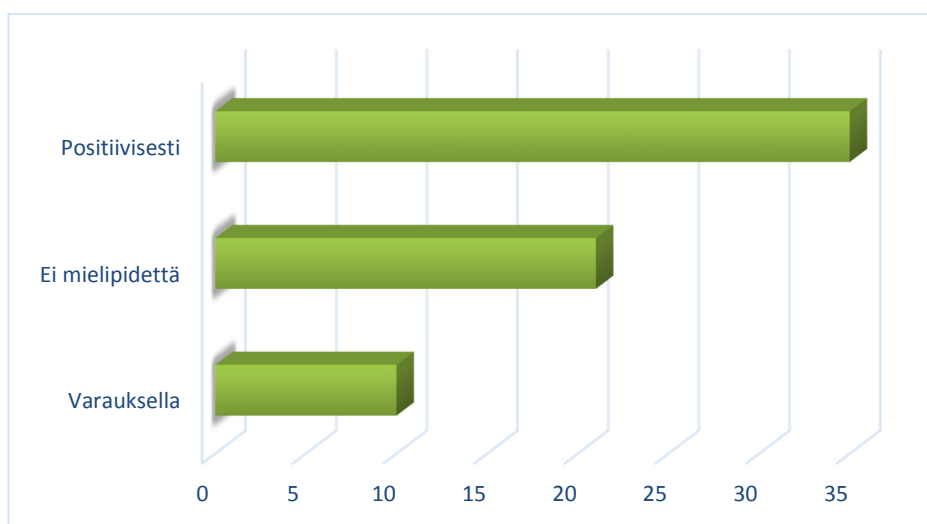
Miten suhtaudutte palveluseteliin?

Positiivisesti

Varauksella

Ei mielipidettä

Hieman yli puolet perheistä (35 kpl) suhtautuu palveluseteliin positiivisesti. 21 perheellä ei ollut aiheesta mielipidettä ja 10 suhtautuu siihen varauksella (Kuvio 9).

Kuvio 9. Vanhempien suhtautuminen palveluseteliin

Vastauksia pyydettiin perustelemaan, positiivista suhtautumista oli perusteltu:

”Hyvä jos voi valita sijainniltaan parhaan päiväkodin.”

”Olen lukenut mm. Mikkelin kaupungin pilotista, jossa sekä laatu että kustannustehokkuus on koettu hyväksi palvelusetelikokeilun jälkeen. Hämeenkyrön kannattaisi tehdä vaikka pienempi pilot.”

”Asiakaslähtöisyys on plussaa. Työelämä on muuttunut – niin myös hoitotarpeet.”

”On hyvä olla erilaisia vaihtoehtoja.”

”Toimii esim. Tampereella, mutta nykytilassa päivähoidon osalta en ymmärrä miten voisi toimia H-kyrössä. Tosin ehkä se toisi yksityisiä markkinoille!”

”Mielestäni valinnanvapaus on aina hyvä asia. ”

”Vanhempien valinnanvapaus on tärkeä asia. Toki se johtaa siihen, että esim. haja-asutusalueella lapset eivät tutustu toisiinsa niin keskitetysti.”

Vanhemmilla, joilla ei ollut mielipidettä, perustelivat vastauksiaan:

”Täällä ei merkitystä. Isommilla paikkakunnilla on varmasti hyvä juttu.”

”Ihan vieras asia.”

”En ole perehtynyt palveluseteliin juurikaan.”

”En ole koskaan käyttänyt palveluseteliä, joten en osaa sanoa tähän mitään.”

Varauksellista suhtautumista oli perusteltu:

”Ei tunne systeemiä tarpeeksi hyvin.”

”Yksityisestä puolesta kuulee huonoja uutisia, kuten esim. kiire ja resurssit ovat äärimmilleen venytetty.”

”Jos vanhemmat voisivat valita päiväkodin halujensa mukaan, niin hyvin helposti muodostuu sosiaalisia jakoja. Koulutettujen lapset menisivät tiettyihin hoitopaikkoihin ja ulkomaalaistaustaiset toisiin. Mielestäni nykyisessä järjestelmässä on se hyvä puoli että päiväkodissa lapset ovat tasa-arvoisia.”

5.3.8 Päivähoitomaksu

Viimeisenä vanhemmilta kysyttiin, olisivatko he mahdollisesti valmiita maksamaan itse valitsemastaan päiväkodista nykyistä maksua enemmän. Kysymys esitettiin:

Olisitteko valmis maksamaan itse valitsemastanne päivähoitopaikasta enemmän kuin nykyinen päivähoitomaksunne on? (Jos perheessä on useampi lapsi, mainitkaa vastauksessanne koskeeko se kaikkia lapsia).

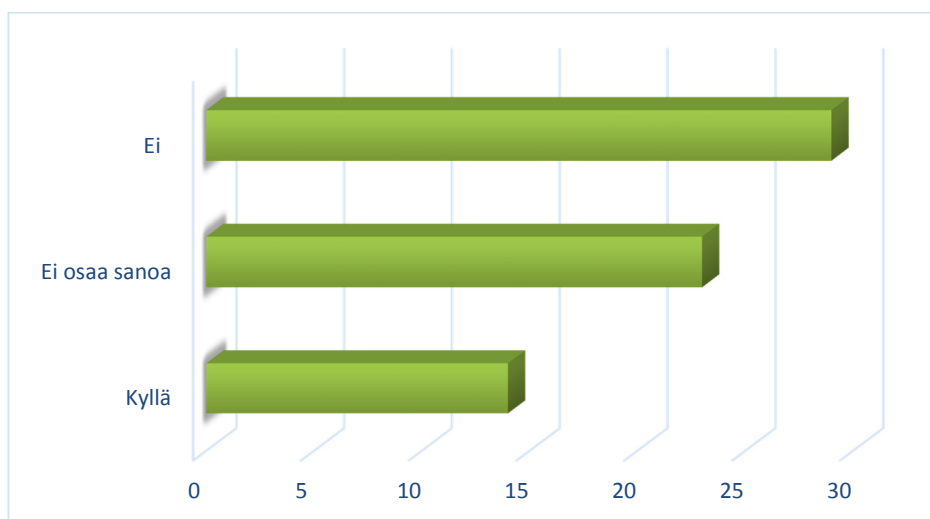
Kyllä

Paljonko?

Ei

En osaa sanoa

Hieman vajaa puolet eli 29 perhettä ei olisi valmis maksamaan nykyistä päivähoitomaksua enempää vaikka olisikin itse saanut valita päiväkodin. 23 ei osannut sanoa ja 14 olisi valmis maksamaan korkeampaa maksua kuin nyt (Kuvio 10).

Kuvio 10. Valmius maksaa nykyistä päivähoitoa enemmän

Ei-vastauksia oli perusteltu:

”Tällä hetkellä maksamamme summa kahdesta lapsesta on mielestäni korkea, etenkin kun vuorotyön vuoksi lapsemme eivät ole hoidossa koskaan maksimitunteja.”

”Nykyiseen hoitopaikkaan olen ihan tyytyväinen, voisin harkita maksamista enemmän, jos en olisi tyytyväinen ja olisi enemmän varaa maksaa.”

”Ei persaus kestä enää suurempia maksuja.”

”Kahden lapsen hoitomaksut tuntuivat korkeilta. Nyt kun vanhempi meni kouluun, niin yhden lapsen hoitomaksu tuntuu kohtuulliselta.”

”Olen hyvin tyytyväinen nykyiseen maksutasoon.”

”En ainakaan tällä hetkellä/tässä taloudellisessa tilanteessa.”

Ei osaa sanoa -vastauksien perusteluita:

”Ehkä. Nykyinen päiväkotimme on meitä lähellä ja kauniilla maaseudulla. Ryhmäkootkaan tuolla ei ole suuret, mitä ne mahdollisesti olisivat kaupunkialueella suurissa päiväkotikeskuksissa.”

”Riippuen siitä mitä lapsi tarvitsee. Nykyinen ainakin nyt tuntuu riittävän kehityksen kannalta. Ei ainakaan haluta lokeroida häntä johonkin tiettyyn, monipuolinen hoito mistä lapsi tuntuu itse pitävän, on tärkeää.”

”Olisin kyllä valmis maksamaan lapseni hoidosta jos lapseni saa enemmän virikkeitä ja yksilöllistä hoitoa.”

”Emme ole ajatelleet vaihtaa päiväkotia ainakaan tällä hetkellä.”

”Nykyisessä tilanteessa (perheen taloustilanne) en ehkä olisi kovin halukas maksamaan päivähoidosta enemmän, mutta jos tilanne olisi toinen, niin sitten halukkuutta voisi ollakin.”

”Nykyinen maksu on jo liian suuri suhteessa tuloihin ja perheen muihin pakollisiin menoihin. Jos kuitenkin tulisi mahdollisuus, joka sopisi lapsellemme erin-omaisesti, voitaisiin harkita kymppin-parin lisämaksua.”

”Riippuu mitä extraa voisi tarjota, kun nykyinen hoito on toimiva ja ollaan tyytyväisiä.”

Kyllä-vastauksista on mainittuna ensin paljonko perheet olisivat valmiita maksamaan lisää sekä mahdolliset perustelut:

”100 %. Päivähoidon hintahan on Suomessa saatuun tasoon nähden naurettava.”

”~Muutaman kymppin kummastakin.”

”N. 150 enemmän.”

”Mahdollisesti 10–20 €/kk.”

”Jos valittavana oleva päiväkotiki on joustavampi. Kun työmatka on pitkä, pitäisi molemmissa päissä löytyä joustoa. Kaikilla ei ole mummoja tai muuta tukiverkkoa saatavilla, jos työolosuhteet vaativat joustoa työntekijältä. Kunnallisessa päivähoitossa joustoa ei juurikaan tunnu löytyvän.”

”20 €, koskee kaikkia.”

”50 €. Panostetulle rahalle täytyisi todella saada vastinetta mutta periaatteessa kyllä.”

”50 €/kk. Jos hoito olisi tavallisessa tarhassa, niin silloin en maksaisi ylimääräistä mutta jos olisi joku esim. liikuntapainotteinen, kielet ym. sitten voisin maksaa enemmän.”

”30 €/lapsi. Valinnanmahdollisuus houkuttelee mutta uskoisin, että en kovin paljon enempää siitä kuitenkaan olisi valmis maksamaan.”

”Jos tuo lisäarvoa toiminnalle, esim. se kielipainotteinen.”

”~100 €. Kun päivähoidossa on enää yksi lapsi, on mahdollisuus maksaa enemmän. Päivähoitomaksut Suomessa ovat maltillisia verrattuna muihin Euroopan maihin.”

”En osaa sanoa tarkkaa summaa. Koskee kaikkia lapsia, summa riippuu monesta tekijästä. Pitää huomioida mm. säästö bensakuluissa ym.”

”30 €/kk.”

”Muutaman kymppin, alle 50 €. Maksan nyt jo vähän enemmän.”

5.4 Päivähoidon palveluseteli lähikunnissa

5.4.1 Tampere

Tampereella palveluseteli on tulosidonnainen sekä lapsikohtainen. Palvelusetelipäiväkoteja on 10, joista 4 sijaitsee seutukunnissa. Palvelusetelin perusarvo on 1.8.2014 alkaen yli 3-vuotiaille 780 euroa/lapsi/kk ja alle 3-vuotiaille 1177,80 euroa/lapsi/kk (alle 3-vuotiaan lapsen palvelusetelin arvo määräytyy kertomalla yli 3-vuotiaan arvo 1,5:llä). Sopimus on mahdollista tehdä myös hoitopäivien mukaan joko 10 tai 15 päivää/kk. Tällöin palvelusetelin arvo määräytyy kertoimilla: 10 pv/kk, jolloin kerroin 0,6 tai 15 pv/kk, kerroin 0,8. Omavastuuosuus (kunnallinen asiakasmaksu) palvelusetelistä on 0-238 euroa/lapsi/kk, johon lisätään mahdollinen erotus palveluntuottajan

määrittelemän hinnan ja palvelusetelin perusarvon välillä. Asiaksmaksuun vaikuttavat perheen koko, bruttotulot sekä palveluntarve, maksu määräytyy samoin perustein kuin kunnallisessa päivähoitossa. Sisaralennus on käytössä korkeimmassa maksussa. (Tampereen kaupungin www-sivut 2015; Palvelusetelin sääntökirja, 15.)

Esimerkki palvelusetelin ja omavastuusuuden laskemisesta: Perhe on saanut 4- ja 2-vuotiaille lapsille päivähoitopaikat. Päiväkodin hinta yli 3-vuotiaalle on 810 euroa/kk ja alle 3-vuotiaalle 1207,80 euroa/kk. Palvelusetelin perusarvo yli 3-vuotiaalle on 780 euroa/kk ja alle 3-vuotiaalle 1177,80 euroa/kk. Päiväkodin hinnan ja palvelusetelin perusarvon erotus on + 30 euroa/lapsi/kk. Tulojen perusteella perhe maksaisi kunnallisesta päivähoitosta 200 euroa/lapsi/kk. Omavastuusuus eli asiakasmaksu, jonka asiakas maksaisi palveluntuottajalle, olisi näin ollen 230 euroa/kk/lapsi. Kaupunki puolestaan maksaa palveluntuottajalle palvelusetelin arvon. Palvelusetelipäiväkotien hinnat alk. 1.8.2015 on esitetty taulukossa 6.

Taulukko 6. Palvelusetelipäiväkodit ja hinnat (Tampereen kaupunki).

Päiväkoti	Yhteystiedot	Yli 3-v. €/kk/lapsi	Alle 3-v. €/kk/lapsi	Asiakasmaksu
International Early Education Center	Sotkankatu 20 03 222 0207	830	1.253,30	50 € - 333 €
Hiidenkiven päiväkot	Nivarinkatu 8 050 441 1022	800	1.208,00	20 € - 303 €
Kotipehkun päiväkot	Katajikonkatu 1 040 766 8730	800	1.177,80	20 € - 283 €
Pitkäniemen päiväkot 1.10.14 alk.	Pitkäniementie 6, 37100 Nokia 040 743 0226	786	1.183,80	6 € - 289 €
SatuVekara 7.1.15 alk.	Mustarastaantie 2, 39160 Julkujärvi Puh. 044 715 0350	800	1.197,80	20 € - 303 €
Steiner päiväkot Sinilintu	Muotialantie 77 040 836 5794	800	1.197,80	20 € - 303 €
TemppuVekara 1.8.14 alk.	Lehtimäentie 5, 33960 Pirkkala 044 715 0360	800	1.197,80	20 € - 303 €
Touhula Kangasala 1.1.15 alk.	Ilkontie 3 36240 Kangasala 050 374 8540	780	1.177,80	0 € - 283 €
VekaraPolku 3.8.15 alk.	Lentävänniemenkatu 2 F, 33410 Tampere	800	1.197,80	20 € - 303 €
Väripilkun päiväkot	Winterinraitti 1 045 128 5756	806	1.203,80	26 € - 309 €

Palveluseteli on otettu käyttöön 1.8.2013. Vaikka palveluntuottajat perivätkin pienen lisämaksun, se on otettu hyvin vastaan. Palveluseteliä voivat hakea kaikki tamperelaiset perheet, joiden lapsella on subjektiivinen päivähoito-oikeus. Tampere ei ole rajoittanut oikeutta saada päivähoiton palveluseteliä. Tällä hetkellä kaikki jotka hakevat palveluseteliä saavat sen. Palvelusetelissä käytetään samaa päivähoiton tietojärjestelmää kuin kunnallisten asiakkaiden kanssa. Päätöksenteko on hieman moninaisempi. Palvelusetelitoiminta on hyvä vaihtoehto perheille yksityiseen päivähoitoon. Pienellä lisärahalla, 0-50 euroa/kk kunnallisen päivähoitomaksun lisäksi, voi saada lapselleen hoitopaikan mm. lähipalveluna. (Siltanen henkilökohtainen tiedonanto 28.9.2015.)

5.4.2 Pirkkala

Myös Pirkkalassa palveluseteli on tulosidonnainen ja lapsikohtainen. Palvelusetelipäiväkoteja on 5, joista 4 seutukunnissa. Samoin palvelusetelin laskennallinen arvo yli 3-vuotiaalla on 780 euroa/kk ja alle 3-vuotiaalla arvo on 1,5 x 780 euroa/kk sekä 10 sopimuspäivän kerroin 0,6 ja 15 päivän 0,8. (Pirkkalan kunnan www-sivut 2015; Sääntökirja, 12.)

Palveluseteli on ollut käytössä elokuusta 2014 alkaen. Se on otettu hyvin vastaan ja perheet ovat tarttuneet mahdollisuuteen käyttää palveluseteliä. Palveluseteliä ei tarjota ainoastaan uusille hoitopaikan hakijoille, myös jo kunnallisessa päivähoitossa olevilla on mahdollisuus siirtyä palvelusetelipäiväkotiin. Kun järjestelmä otettiin käyttöön, yksityiseen päiväkotiin siirtyjiä oli n. 14 ja muutamia on tullut vuoden varrella lisää. Palvelusetelin käyttöönotosta aiheutui käynnistysvaiheessa jonkin verran lisätyötä sekä lisäkustannuksia, esim. Efficca-järjestelmän päivityksestä. Päivähoitopaikkojen riittävyys on tietysti parantunut palvelusetelipäiväkotien myötä sekä vanhempien valinnanvapaus päivähoiton suhteen lisääntynyt. Palveluseteli jää kustannuksiltaan jonkin verran pienemmäksi mitä yhden lapsen päivähoito kunnallisessa päiväkodissa todellisuudessa maksaa. (Huhtala-Reinikka henkilökohtainen tiedonanto 7.9.2015.)

5.4.3 Ylöjärvi

Ylöjärvellä palveluseteli on myös tulosidonnainen sekä lapsikohtainen. Yksityisiä palvelusetelipäiväkoteja on 4. Laskennallinen arvo yli 3-vuotiaalle on 800 €/kk, alle 3-vuotiaalle 1200 €/kk (= 1,5 x 800), 12 sopimuspäivän kerroin on 0,6 ja 16 sopimuspäivän 0,9. (Ylöjärven kaupungin www-sivut 2015; Sääntökirja, 4.) Yksityisen päivähoidon palvelusetelin enimmäisarvot päiväkodeissa on esitetty taulukossa 7.

Taulukko 7. Palvelusetelin enimmäisarvot (Ylöjärven kaupunki).

Päivähoitopaikan hinta	Koko kuukausi	16 pv/kk	10 pv/kk
Yli 3-vuotias	800 €/kk	720 €/kk	400 €/kk
Alle 3-vuotias	1200 €/kk	1080 €/kk	600 €/kk
Osapäivähoito yli 3-vuotias	432 €/kk	388,80 €/kk	216 €/kk
Osapäivähoito alle 3-vuotias	648 €/kk	583,20 €/kk	324 €/kk

Palveluseteli otettiin käyttöön elokuussa 2013. Seteli on otettu hyvin vastaan, palvelusetelipäiväkodit ovat täyttyneet varsin nopeasti sekä ennakkoluulot yksityistä toimintaa vastaan vähentyneet. Kaikilla perheillä on mahdollisuus saada palveluseteli. Paikan hakua määrittelee ennen kaikkea päiväkodin sijainti. Perheet hakevat ns. lähipalvelua järjestäjätahosta riippumatta, tulosidonnainen palveluseteli mahdollistaa tämän. Varsinaista siirtymistä kunnallisesta yksityiseen ei ole tapahtunut. Hallinnollista lisätyötä on aiheutunut mm. valvonnasta ja laskutuksesta. Palvelusetelillä tuotettu päivähoito on kuitenkin edullisempaa kunnalle kuin oma tuotanto. Kunta on lisäksi voinut lykätä omia investointihankkeitaan. Asiakkaan näkökulmasta yksityinen päivähoito tuo kuntalaisille vaihtoehtoja. Koska useimmat palveluseteliyksiköt ovat profiloituneita johonkin painopistealueeseen (liikunta, luonto, kulttuuri ja kieli), ne tarjoavat siten perheille myös lisävaihtoehtoja. Tampereen kaupunkiseudun kunnat ovat tiiviissä yhteistyössä työstäneet järjestelmää raamittavia sääntökirjoja, mikä osaltaan on yhtenäistämässä yksityisten päiväkotien valvonnan kriteerejä. (Autio henkilökohtainen tiedonanto 7.9.2015.)

5.4.4 Tulosten luotettavuuden arviointi

Luotettavuuden arvioinnissa voidaan käyttää monia erilaisia mittaus- ja tutkimustapoja. Reliaabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta eli tutkimuksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Jos kaksi tutkijaa päätyy samaan tulokseen tai sama mittaustulos toistuu, voidaan tuloksia pitää reliaabeleina. Validiudella eli pätevyydellä tarkoitetaan mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin. Tapaustutkimuksen tekijä voi aiheellisesti ajatella, että kaikki ihmisiä ja kulttuuria koskevat kuvaukset ovat ainutlaatuisia eikä kahta samanlaista tapausta ole, joten perinteiset luotettavuuden ja pätevyyden arvioinnit eivät tule kysymykseen. Yleisesti ajatellaan, että kyselytutkimuksen vastaajajoukon on oltava laaja, näin onkin jos halutaan saada kansalaismielipide johonkin asiaan. Tutkimus on kuitenkin mahdollista tehdä myös muutamien kymmenien vastaajien aineistolla. (Hirsjärvi ym. 2009, 231–232; Pitkäranta 2009, 79.)

Kyselylomakkeen kysymykset oli suunniteltu niin, että vastauksista saatiin tutkimuksen kannalta juuri oikeaa tietoa. Tämä varmistettiin lomakkeiden suunnittelun ja testaamisen lisäksi hyväksyttämällä kyselylomake toimeksiantajalla. Virheiden välttämiseksi tulokset analysoitiin huolellisesti Excelillä ja vanhempien perustelut on esitetty suorina lainauksina. Reliabiliteettia alentaa kuitenkin tutkimustulosten vähäisyys, tavoitteena oli saada huomattavasti enemmän vastauksia kyselylomakkeisiin. Sen sijaan lähikuntien viranhaltijoilta saatiin relevanttia tietoa palvelusetelijärjestelmän toimivuudesta. Tutkimus mittasi mitä sen oli tarkoituskin mitata ja tutkimusongelmiin saatiin vastaukset, joten kokonaisluotettavuutta voidaan pitää suhteellisen hyvänä.

5.5 Omat johtopäätökset ja tulosten hyödynnettävyys

Kyselyssä selvitettiin päivähoiton osalta vanhempien halukkuutta valita itse päivähoitopaikka, minkälainen päiväkotitoimitus heitä kiinnostaisi, mikä ensisijaisesti ohjaa päiväkodin valintaa sekä päiväkodin haluttua sijaintia. Tuloksien perusteella voidaan todeta, että suurin osa vanhemmista (57 vastaajaa) haluaisi valita itse lapsensa/lapsiensa päiväkodin. Perheistä 12 ei ollut halukas itse valitsemaan päiväkotia, yksi jätti vastaa-

matta kysymykseen. Eniten vanhempia kiinnostaisi liikunta-, luonto- ja kielipainotteinen päiväkotikielinen sekä kunnallinen ilman painotuksia. Ensisijaisesti päiväkodin valintaa ohjaa sen sijainti. Toiseksi tärkeimpänä perheet pitivät lapsen/lasten tarpeita, ryhmäkoon ja joustavuuden merkitys oli lähes yhtä suuri. Päiväkodin painotuksella ei olisi merkittävää vaikutusta valintaan.

28 perhettä haluaisi päiväkodin sijaitsevan lähellä kotia tai työmatkan varrella ja 36 puolestaan lähellä kotia tai omassa kunnassa. Kaksi oli jättänyt vastaamatta kysymykseen. Vuonna 2011 vajaa puolet hämeenkyröläisistä työskenteli asuinkunnassaan ja yli viidennes kävi työssä Tampereella. Myös Ylöjärvellä ja Nokialla työskentelee paljon hämeenkyröläisiä. Selkeästi eniten kunnasta pendelöidään kolmostietä Tampereen suuntaan. Suurin osa työskentelee Tampereella sekä Ylöjärvellä. Seuraavaksi eniten työssä käydään Nokialla ja Ikaalisissa, vähiten Sastamalassa. (Hämeenkyrön kunnan elinkeinostrategia 2015–2016, 8, 10.) Kyselyyn vastanneista Hämeenkyrön ulkopuolella työskenteli joko toinen tai molemmat 47 perheen vanhemmista ja Hämeenkyrössä 10 perheen vanhemmat. Työssäkäyntipaikkakunta puuttui seitsemästä lomakkeesta.

Palveluseteliin liittyen kartoitettiin vanhempien halukkuutta vastaanottaa seteli, suhtautumista siihen sekä valmiutta maksaa itse valitsemasta päiväkodista nykyistä päivähoitomaksua enemmän. Perheistä 32 ei osannut sanoa ottaisiko palvelusetelin vai ei, jos sitä heille tarjottaisiin. 29 ottaisi setelin ja neljä kieltäytyisi siitä. Yhdestä lomakkeesta vastaus kysymykseen puuttui. Perheet, jotka halusivat päiväkodin sijaitsevan lähellä kotia tai työmatkan varrella olivat hieman enemmän halukkaita vastaanottamaan palvelusetelin kuin ne, jotka halusivat päiväkodin sijaitsevan lähellä kotia tai omassa kunnassa. Palveluseteliin suhtautuminen oli melko positiivista (35 vastaajaa). Mielipidettä ei ollut 21 vastaajalla ja varauksella siihen suhtautui ainoastaan 10 vastaajaa. Hieman vajaa puolet (29 vastaajaa) ei olisi valmis maksamaan itse valitsemastaan päivähoitopaikasta nykyistä päivähoitomaksua enempää. 23 ei osannut sanoa ja 14 olisi valmis maksamaan korkeampaa päivähoitomaksua.

Päivähoidon palveluseteli otettiin Pirkkalassa käyttöön elokuussa 2014, Tampereella ja Ylöjärvellä se on ollut käytössä vuoden kauemmin, elokuusta 2013 lähtien. Vaikka palveluntuottajat perivätkin pienen lisämaksun, palveluseteli on otettu hyvin vastaan

ja perheet ovat tarttuneet mahdollisuuteen käyttää palveluseteliä. Palvelusetelipäiväkodit ovat täyttyneet varsin nopeasti ja ennakkoluulot yksityistä toimintaa vastaan vähentyneet. Oikeutta palveluseteliin ei ole rajattu vain uusille hoitopaikan hakijoille, myös kunnallisessa päivähoitossa olevilla on mahdollisuus siirtyä palvelusetelipäiväkotiin, kaikki seteliä hakevat saavat sen. Päivähoitopaikan hakua määrittelee ennen kaikkea päiväkodin sijainti ja perheet hakevat ns. lähipalvelua järjestäjätahosta riippumatta, tulosidonnainen palveluseteli mahdollistaa tämän. Pienellä lisärahalla (0-50 euroa/kk) kunnallisen päivähoitomaksun lisäksi lapsen hoitopaikan voi saada mm. lähipalveluna.

Tampereella palvelusetelissä käytetään samaa tietojärjestelmää kuin kunnallisten asiakkaiden kanssa, päätöksenteko on hieman moninaisempaa. Ylöjärvellä hallinnollista lisätyötä on aiheutunut mm. valvonnasta ja laskutuksesta. Pirkkalassa käynnistysvaiheessa aiheutui jonkin verran lisätyötä sekä lisäkustannuksia. Palvelusetelillä tuotettu päivähoito on kuitenkin edullisempaa kunnalle kuin oma tuotanto. Päivähoitopaikkojen riittävyys on tietysti parantunut ja omia investointihankkeita on voitu lykätä. Asiakkaan näkökulmasta yksityinen päivähoito lisää vanhempien valinnanvapautta. Koska useimmat palveluseteliyksiköt ovat profiloituneet johonkin painopistealueeseen (liikunta, luonto, kulttuuri tai kieli), tarjolla on enemmän lisävaihtoehtoja. Tampereen kaupunkiseudun kunnat ovat tehneet tiivistä yhteistyötä ja työstäneet järjestelmää raamittavia sääntökirjoja, mikä on osaltaan yhtenäistämässä yksityisten päiväkotien valvonnan kriteerejä.

Koska julkinen sektori ei yksin tule tyydyttämään kasvavaa hyvinvointipalveluiden tarvetta, Hämeenkyrön kunta näkee yksityisen palveluyrittäjyyden kasvun keinona vastata kasvaviin palvelutarpeisiin. Kunnan rooli keskeisenä palveluiden tuottajana ei tule muuttumaan, tavoitteena on kuitenkin mahdollistaa monituottajamallin kehittyminen, mikä antaa mahdollisuuksia myös asiakkaiden omille valinnoille. Palvelusetelijärjestelmään on mahdollista siirtyä tarjonnan jo kehityttyä. Kunnan toiminnan tuottavuutta kehitetään jatkamalla palvelutuotannon kustannuslaskentaa, lisäksi haetaan vertailutietoa kuntien ja yksityisen sektorin toimintaa. Täydentävinä palveluiden tuotantotapoina huomioidaan palveluyrittäjyys ja yhteistyö kolmannen sektorin kanssa. Pal-

velusetelijärjestelmän käyttöönottoa tulee harkita sekä kotipalveluissa että varhaiskasvatuksessa. (Hämeenkyrön kunnan elinkeinostrategia, 4, 17; Taloussuunnitelma 2015–2017, 15.)

Selvityksen perusteella saatiin taustatietoa palvelusetelijärjestelmän toimivuudesta ja vanhempien mielipiteistä, joita voidaan hyödyntää järjestämistapaa arvioitaessa sekä myöhemmin mahdollisia yksityisiä palveluntuottajia valittaessa. Järjestämistapana palveluseteli ja yksityinen päivähoito voisivat hyvin täydentää kunnallista päivähoitoa Hämeenkyrössä. Palvelusetelin käyttöönotolla varhaiskasvatuksen toimintaa olisi mahdollista kehittää ja saada aikaan tarvittavia kustannussäästöjä. Koska palveluntuottajan näkökulma oli rajattu työstä pois, jatkotutkimuksen aiheena voisi olla yksityisten toimijoiden kartoittaminen, joita paikkakunnalla juuri nyt ei ole. Lisäksi voisi selvittää onko kunnassa tarjolla sopivia toimitiloja yksityisille toimijoille.

Palveluiden järjestämisen kustannuksia olisi ehkä mahdollista alentaa, ainakin lähikunnissa palveluseteli jää kustannuksiltaan jonkin verran pienemmäksi verrattuna siihen, mitä päivähoito kunnallisessa päiväkodissa maksaa. Myös Suomen Yrittäjien kyselyyn osallistuneet kunnat arvioivat palvelusetelin tuoneen säästöjä, palvelusetelillä tuotetut sote-palvelut ovat n. 20 % edullisempia kuin oma tuotanto. Palvelusetelillä tuotettu palvelu on myös ostopalveluna toteutettua palvelua edullisempaa. Yhdessäkään kunnassa palveluseteli ei ollut aiheuttanut lisäkustannuksia. Taloudellisten säästöjen lisäksi palvelusetelin etuina ovat säästöt sekä investoinneissa että tilakustannuksissa. Palvelusetelipäiväkotien myötä päivähoitopaikkojen riittävyys paranee sekä vanhempien valinnanvapaus ja -mahdollisuudet lisääntyvät. Myös pienituloisilla on mahdollisuus valita yksityinen palveluntuottaja, edellyttäen ettei palveluntuottajan hinta ole kohtuuttomasti korkeampi kuin kunnan määräämä palvelusetelin arvo.

Palveluseteli mahdollistaa myös kuntarajat ylittävien päivähoitopalvelujen järjestämisen. Työssäkäyntialueet ylittävät nykyään entistä enemmän kuntarajat, joten palvelusetelin seudullisella käyttöönotolla ja laajemmilla palvelusetelijärjestelmillä kuntalaisten tarpeet voidaan tyydyttää aiempaa paremmin.

6 YHTEENVETO

Varhaiskasvatus kuuluu kunnan lakisääteisiin tehtäviin, jotka on järjestettävä niin, että palveluja on saatavilla ja toimintaan varattuna määrärahoja. Kunta vaikuttaa päivähoitopalveluissa erittäin vahvasti. Sen lisäksi, että kunta tuottaa ja ostaa päivähoiton palveluja, se vaikuttaa myös yksityisten päiväkotien toimintamahdollisuuksiin. Kunnallisen tai kunnan ostopalveluna toteutettavan päivähoiton osalta kunnalla on valta päättää mihin lapsi sijoitetaan. Kunnat myös tuottavat suurimman osan päivähoiton palveluista Suomessa, toimivat päivähoiton tilaajina, järjestävät ja valvovat hoitoa ostopalvelusopimuksilla. Päivähoiton palvelurakennetta määritettäessä kunnat ovat päättävässä asemassa. Myös ostopalveluina päivähoitoa hankittaessa kunta osoittaa lähes aina tilat yksityisen palveluntuottajan käyttöön.

Julkisia palvelumarkkinoita kehitettäessä lähtökohtana ei ole näkemys suppeammasta julkisesta sektorista eikä tavoitteena tule olla julkisen sektorin osuuden pienentäminen palveluiden järjestämisessä, tilaamisessa sekä rahoittamisessa. Julkisen sektorin osuutta palvelujen tuottamisesta on kuitenkin mahdollista vähentää, mikä avaa uusia mahdollisuuksia lisätä markkinasignaalien ohjausvaikutusta julkisia palveluja tuotettaessa. Palvelujen uudistamisessa tulee siirtyä entistä enemmän asiakaslähtöiseen palvelutarjontaan, mikä on palvelujen saatavuuden, laadun ja kustannustehokkuuden ydin. Kattavaa ja tehokasta palveluverkkoa tullaan ylläpitämään monimuotoisemmilla järjestämismalleilla, joissa yhdistyvät optimaalisesti julkisen sektorin, yritysten, perheiden sekä kolmannen sektorin voimavarat.

Nykyinen laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä tuli voimaan 1.8.2009. Lain tavoitteena on lisätä asiakkaan valinnan mahdollisuuksia, parantaa palvelujen saatavuutta, monipuolistaa palvelutuotantoa sekä edistää kuntien, elinkeinotoimen ja yksityisten palveluntuottajien yhteistyötä. Uudistus ei muuta kuntien velvoitteita järjestää asukkailleen sosiaali- ja terveydenhuoltoa. Palveluseteli on yksi tapa järjestää palveluja – ei kustannusten korvausjärjestelmä eikä oma itsenäinen palvelunsa. Vaikka varhaiskasvatukseen on subjektiivinen oikeus, palveluseteliin tätä oikeutta ei ole vaan se on harkinnanvarainen etuus.

Palvelusetelin käyttö on hallinnollisesti kevyin käytettävissä oleva järjestämistapa julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyölle. Se ei edellytä palveluntuottajien kilpailuttamista, ainoastaan kriteerien asettamista. Palveluntuottajien hyväksymisessä ei edellytetä käytettävän samanlaista tarjousvertailumenettelyä kuin julkisissa hankinnoissa. Tuottajia valitessaan palvelujen järjestäjä voi käyttää hyväksymismenettelyä. Palvelusetelin käyttöönotto on kunnalle strateginen päätös, on tärkeää kytkeä palvelusetelijärjestelmä osaksi kunnan palvelujen järjestämisen strategiaa. Parhaassa tapauksessa palvelusetelin käyttöönotolla, mikä on mahdollista toteuttaa myös seudullisesti, voidaan monipuolistaa palvelurakennetta, tehostaa toimintaa kunnallisessa ja yksityisessä päiväkodissa sekä lisätä aitoa lisäarvoa tuottavaa kilpailua. Kunnalla on oltava käsitys käyttöönoton taloudellisista vaikutuksista niin lyhyellä kuin pitkälläkin aikavälillä. Vaikutusten arviointiin sisältyy myös oman palvelutuotannon arviointi. Palvelusetelin käyttöönotto on poliittinen päätös, jossa määritellään palvelusetelillä tuotettavan palvelun sisältö, määrä ja laatu. Sujuva päätöksenteko edellyttää kunnan luottamushenkilöiltä sekä viranhaltijoilta riittävästi tietoa palvelusetelijärjestelmästä ja sen vaikutuksista.

Palvelusetelijärjestelmän taustalla vaikuttaa voimakkaasti ajatus asiakkaan valinnanvapaudesta. Palvelusetelin avulla voidaan myös lisätä yksityisten palveluntuottajien määrää ja näin lisätä yhä enemmän asiakkaan valinnanmahdollisuuksia. Palvelusetelillä järjestettyjen palveluiden osalta asiakkaan asema eroaa verrattuna muihin järjestämistapoihin. Asiakkaalla on ensinnäkin vapaus valita tuottaja, jolta hän palvelunsa haluaa hankkia. Tosin valinnanvapautta rajaa se, että kunta valitsee nämä yksityiset palveluntuottajat. Muihin järjestämistapoihin verrattuna valinnanvapaus on poikkeuksellista. Asiakkaalta ei voida periä myöskään asiakasmaksua koska osallistuminen palvelutuotannon kustannuksiin tapahtuu omavastuuosuuden eikä kunnan perimän asiakasmaksun kautta. Asiakas voi myös kieltäytyä vastaanottamasta palveluseteliä, jolloin kunnan on ohjattava hänet muilla tavoin järjestettyjen palvelujen piiriin. Muiden järjestämistapojen osalta vastaavaa oikeutta ei ole. Palvelusetelijärjestelmässä markkinoiden luomisen rooli siirtyy kunnalta osittain asiakkaalle. Valinnanvapauden lisäksi palveluseteli merkitsee asiakkaalle myös enemmän vastuuta. Asiakas valitsee palveluntuottajan itse omien henkilökohtaisten valintakriteeriensä perusteella, joita voivat olla mm. oma käsitys lapsen tarpeista, päiväkodin sijainti, ryhmien koko, henkilökun-

nan pätevyys ja ystävällisyys sekä palveluvalikoima. Myös palvelun tilaajan rooli siirtyy asiakkaalle nykyistä selkeämmin. Saatuaan palvelusetelin ja valittuaan palvelun tuottajan, asiakas tekee sopimuksen tämän kanssa.

Opinnäytetyön aihe oli ajankohtainen, koska palvelusopimusmallilla tuotettu päivähoito on voimakkaassa kasvussa Tampereen seudulla ja se on myös yhtenä vaihtoehtoisena päivähoidon järjestämistapana Hämeenkyrön kunnan palvelustrategiassa. Palvelusetelin käytön laajentaminen on myös yksi hallituksen kärkihankkeista. Käyttöä on tarkoitus lisätä käynnistämällä yhteistyössä kuntien/kuntayhtymien kanssa palvelusetelijärjestelmän kokeiluja. Kokeiluun osallistuvat tarjoavat kuntalaisille laajasti mahdollisuutta käyttää palveluseteliä. Tarvittaessa palvelusetelilakiin tehdään tarvittavat muutokset kokeilun kriteereistä. (Hallitusohjelma 2015, 21.)

Opinnäytetyö antoi vastaukset asetettuihin kysymyksiin, etenkin palvelusetelijärjestelmän toimivuuden ja käyttökokemusten osalta. Vanhempien mielipiteitä ja suhtautumista ei alhaisen vastausprosentin takia saatu selvitettyä niin laajasti kuin oli tarkoitus. Opinnäytetyö saavutti kuitenkin asetetut tavoitteet ja aihe liittyi läheisesti opintoihini.

Opinnäytetyössä tutkittiin palvelusetelin käyttömahdollisuutta yhtenä varhaiskasvatuksen vaihtoehtoisena järjestämistapana Hämeenkyrössä. Lisäksi selvitettiin lähikuntien (Tampere, Pirkkala ja Ylöjärvi) käytännön kokemuksia palvelusetelijärjestelmästä sekä potentiaalisten asiakasperheiden suhtautumista palvelusetelin käyttämiseen. Opinnäytetyöllä vastattiin seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten palveluseteli toimisi yhtenä varhaiskasvatuksen järjestämistapana?
2. Miten palvelusetelijärjestelmä on toiminut lähikunnissa?
3. Miten vanhemmat suhtautuvat palveluseteliin?

Koska sujuva päätöksenteko edellyttää kunnan luottamushenkilöiltä sekä viranhaltijoilta riittävästi tietoa palvelusetelijärjestelmästä ja sen vaikutuksista, opinnäytetyön tuloksia voidaan käyttää järjestämistapaa arvioitaessa. Varhaiskasvatuksen viranhaltijoiden haastatteluista saadaan hyvää taustainformaatiota palvelusetelijärjestelmän toimivuudesta. Vanhempien vastauksia päivähoitoa koskien voidaan hyödyntää mahdol-

lisiä palveluntuottajia myöhemmin valittaessa. Kyselyn vastauksista selviää myös vanhempien suhtautuminen palveluseteliin. Ottaen huomioon sen, ettei vanhemmilla ollut juurikaan tietoa palvelusetelistä, suhtautuminen oli yllättävän positiivista.

Hyödyntämällä yksityistä palvelutuotantoa julkisten palvelujen toteuttamisessa on mahdollista tehostaa toimintaa. Palvelusetelin avulla kunnat voivat monipuolistaa palvelurakennetta, käyttää joustavasti yksityistä palveluntuottajaa sekä purkaa mahdollisia kysyntäpiikkejä. Järjestämistapana palveluseteli ja yksityinen päivähoito voisivat hyvin täydentää kunnallista päivähoitoa Hämeenkyrössä.

Palveluiden järjestämisen kustannuksia olisi todennäköisesti mahdollista alentaa, ainakin lähikunnissa palveluseteli jää kustannuksiltaan jonkin verran pienemmäksi verrattuna siihen, mitä päivähoito kunnallisessa päiväkodissa maksaa. Myös Suomen Yrittäjien kyselyyn osallistuneet kunnat arvioivat palvelusetelin tuoneen säästöjä, palvelusetelillä tuotetut sote-palvelut ovat n. 20 % edullisempia kuin oma tuotanto. Palvelusetelillä tuotettu palvelu on myös ostopalveluna toteutettua palvelua edullisempaa. Yhdessäkään kunnassa palveluseteli ei ollut aiheuttanut lisäkustannuksia. Taloudellisten säästöjen lisäksi palvelusetelin etuina ovat säästöt sekä investoinneissa että tilakustannuksissa. Palvelusetelipäiväkotien myötä päivähoitopaikkojen riittävyys paranee sekä vanhempien valinnanvapaus ja -mahdollisuudet lisääntyvät. Myös pienituloisilla on mahdollisuus valita yksityinen palveluntuottaja, edellyttäen ettei palveluntuottajan hinta ole kohtuuttomasti korkeampi kuin kunnan määräämä palvelusetelin arvo.

Palveluseteli mahdollistaa myös kuntarajat ylittävien päivähoitopalvelujen järjestämisen. Työssäkäyntialueet ylittävät nykyään entistä enemmän kuntarajat, joten palvelusetelin seudullisella käyttönotolla ja laajemmilla palvelusetelijärjestelmillä kuntalaisien tarpeet voidaan tyydyttää aiempaa paremmin. Esimerkiksi Tampereen kaupunkiseudun kunnat tekevät tiivistä yhteistyötä ja ovat työstäneet palvelusetelijärjestelmää raamittavia sääntökirjoja, mikä on osaltaan yhtenäistämässä yksityisten päiväkotien valvonnan kriteerejä.

LÄHTEET

- Ahonen, S. 2015. Varhaiskasvatuksen toimistos sihteeri, Hämeenkyrön kunta. Hämeenkyrö. Henkilökohtainen tiedonanto 30.9.2015.
- Aho, T. 2012. Hankinta- ja sopimuskäytännöt palvelujen ulkoistamisessa. Teoksessa M. Junnila, T. Aho, S. Fredriksson, I. Keskimäki, J. Lehto, M. Linna, S. Miettinen & L-K. Tynkkynen. Sitä saa mitä tilaa: tilaaja-tuottaja-toimintatavan kehittyminen sosiaali- ja terveyspalveluissa. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus. Raportti 42/2012, 118–135. Viitattu 14.5.2015. <https://samk.finna.fi/Record/tyrni.115966>
- Anttila, P. 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisuus, teos, tekeminen. 2. p. Hamina: AKATIIMI Oy.
- Arajärvi, P. 2011. Johdatus sosiaalioikeuteen. Helsinki: Talentum. Viitattu 8.11.2015. <https://samk.finna.fi/Record/tyrni.111596>
- Aro, T. 2014. Hämeenkyrön demografinen kilpailukykyanalyysi. Viitattu 14.8.2015. Saatavissa <http://hameenkyro-fi-bin.al-done.fi/@Bin/0b51b753fe81f941736dac2d0f70d779/1442251983/application/pdf/1138342/Ha%CC%88meenkyro%CC%88n%20DG%20kilpailukykyanalyysi.pdf>
- Autio, I. 2015. Varhaiskasvatuksen johtaja, Ylöjärven kaupunki. Ylöjärvi. Sähköpostihaastattelu 7.9.2015. Haastattelijana Mari Nieminen. Muistiinpanot haastattelijan hallussa.
- Hallipelto, A. 2008. Paras tuottakoon! Hyvinvointipalvelujen tulevat markkinat. Helsinki: Kunnallissalan kehittämiskeskus. Viitattu 5.4.2015. <https://samk.finna.fi/Record/tyrni.110019>
- HE 20/2009 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 12 §:n muuttamisesta.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.
- Huhtala-Reinikka, K. 2015. Varhaiskasvatuksen aluepäällikkö, Pirkkalan kunta. Pirkkala. Sähköpostihaastattelu 7.9.2015. Haastattelijana Mari Nieminen. Muistiinpanot haastattelijan hallussa.
- Hämeenkyrön kunnan elinkeinostrategia 2015–2016. Viitattu 14.8.2015. Saatavissa [http://hameenkyro-fi-bin.al-done.fi/@Bin/d53efb803a5dafd5c431779039ce7837/1445966642/application/pdf/1301656/Elinkeinostrategia % 202015-2016.pdf](http://hameenkyro-fi-bin.al-done.fi/@Bin/d53efb803a5dafd5c431779039ce7837/1445966642/application/pdf/1301656/Elinkeinostrategia%202015-2016.pdf)
- Hämeenkyrön kunnan palvelustrategia 2012–2016. Viitattu 14.8.2015. Saatavissa <http://hameenkyro-fi-bin.al-done.fi/@Bin/ad1c40f188a91357135f01ad07c345f4/1442252336/application/pdf/401058/PALVELUSTRATEGIA.pdf>

Hämeenkyrön kunnan taloussuunnitelma 2015–2017. Viitattu 27.10.2015. Saatavissa <http://hameenkyro-fi-bin.aldone.fi/@Bin/169c1f5ce06a886ba0cb88d586f57d47/1445966903/application/pdf/1153529/TAkirja%202015%20painoon.pdf>

Hämeenkyrön kunnan tasekirja 2014. Viitattu 14.8.2015. Saatavissa <http://hameenkyro-fi-bin.aldone.fi/@Bin/29e9fa23401d29347ca97637ca18cf6c/1442251069/application/pdf/1285488/Tasekirja%202014%20valtuustolle.pdf>

Hämeenkyrön kunnan www-sivut. 2015. Viitattu 14.8.2015. www.hameenkyro.fi

Kansaneläkelaitoksen www-sivut. 2015. Viitattu 6.4.2015. www.kela.fi

Koila, T. 2010. Palvelusetelijärjestelmän juridinen viitekehys: sopimukset ja hyväksymiskriteerit. Sitran selvityksiä 27. Viitattu 14.5.2015. Saatavissa www.sitra.fi > Julkaisut > Selvityksiä-sarja.

Kujala, A., Kallama, S., Heinonen, H. & Repo, V. 2015. Palveluseteli – tehoa ja joustoa: Selvitys 30 suurimman kunnan palvelusetelikokemuksista. Viitattu 16.9.2015. Saatavissa http://www.yrittajat.fi/File/a4312680-db8f-49ac-9f39-1931a2243b37/Palveluseteli_tehoa_ja_joustoa2015.pdf

Kunnat.net-portaalin www-sivut. 2015. Viitattu 14.8.2015. <http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/tilastot/indikaatori/Sivut/ind.aspx?ind=8002&th=800&pos=44>

Kuntalaki. 2015. L 10.4.2015/410.

Lahtinen, J. & Selkee, J. 2014. Varhaiskasvatuksen hallinto, palveluseteli ja kuntaliisät 2014. Viitattu 14.5.2015. <http://www.kunnat.net/fi/Kuntaliitto/media/tiedotteet/2014/06/20140611varhaiskasvatus/140611%20Varhaiskasvatuskysely%20raportti.pdf>

Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta.1996. L 20.12.1996/1128 muutoksineen.

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista. 1992. L 17.8.1992/785 muutoksineen.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. 2000. L 22.9.2000/812 muutoksineen.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista.1992. L 3.8.1992/734 muutoksineen.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä. 2009. L 24.7.2009/569 muutoksineen.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta. 1992. L 3.8.1992/733 muutoksineen.

Melin, T., Koila, T., Tuominen-Thuesen, M. & Uotinen, S. 2012. Palveluseteliopas: käsikirja palvelusetelin käyttöönotolle ja hinnoittelulle. Helsinki: KL-Kustannus. Viitattu 14.5.2015. <https://samk.finna.fi/Record/tyrni.120555>

Miettinen, S., Junnila, M. & Lehto, J. 2012. Kohti tilaaja–tuottaja-toimintatapaa. Teoksessa M. Junnila, T. Aho, S. Fredriksson, I. Keskimäki, J. Lehto, M. Linna, S. Miettinen & L-K. Tynkkynen. Sitä saa mitä tilaa: tilaaja-tuottaja-toimintatavan kehittyminen sosiaali- ja terveystalveissa. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 42/2012, 23–30. Viitattu 14.5.2015. <https://samk.finna.fi/Record/tyrni.115966>

Nemlander, A. & Sjöholm, M. 2015. Selvitys palvelusetelien käytöstä kuntien ja yhteistoiminta-alueiden sosiaali- ja terveystalveissa sekä päivähoitossa -tilanne vuoden 2015 toukokuussa. Viitattu 7.9.2015. http://www.kunnat.net/fi/Kuntaliitto/media/tiedotteet/2015/08/20150821palvelusetelinkaytto/150820%20Palvelusetelin_k%C3%A4ytt%C3%B62015.pdf

Nemlander, A. & Sjöholm, M. 2012. Selvitys palvelusetelin käytöstä kuntien ja kuntayhtymien sosiaali- ja terveystalveiden palveluissa tammi-helmikuussa 2012. Viitattu 14.5.2015. <http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/soster/hallinto-jarjestaminen-tuottaminen/palveluseteli/palvelusetelin-kaytto/Documents/01Palveluseteliraportti2012.pdf>

Opetus- ja kulttuuriministeriön www-sivut. 2015. Viitattu 14.5.2015. <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/varhaiskasvatus/paivahoitomaksut/?lang=fi>

Palvelusetelin käyttöönoton käsikirja. 2011. Sitran selvityksiä 49. Viitattu 14.5.2015. Saatavissa www.sitra.fi > Julkaisut > Selvityksiä-sarja.

Perustuslaki. 1999. L 11.6.1999/731 muutoksineen.

Pirkkalan kunnan www-sivut. 2015. Viitattu 14.8.2015. www.pirkkala.fi

Pitkäranta, A. 2010. Laadullisen tutkimuksen työkirja. Viitattu 3.11.2015. Saatavissa http://www.samk.fi/download/13153_Laadullisen_tutkimuksen_tyokirja_APitkaranta.pdf

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma. 2015. Viitattu 8.9.2015. Saatavissa http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi_FI_YHDISTETTY_netti.pdf/801f523e-5dfb-45a4-8b4b-5b5491d6cc82

Sallinen, S., Majoinen, K. & Salenius, M. (toim.). 2012. Elinvoimainen ja toimintakykyinen kunta. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Siltanen, M. 2015. Asiakaspalvelusihteeri, Tampereen kaupunki. Tampere. Sähköpostihaastattelu 28.9.2015. Haastattelijana Mari Nieminen. Muistiinpanot haastattelijan hallussa.

Siren, K. & Tuominen-Thuesen, M. 2009. Palveluseteli päivähoitossa. Sitran selvityksiä 17. Viitattu 5.4.2015. Saatavissa www.sitra.fi > Julkaisut > Selvityksiä-sarja.

Sosiaali- ja terveystalveiden ministeriön www-sivut. 2015. Viitattu 18.5.2015. <http://www.stm.fi/tiedotteet/kuntainfot/kuntainfo/-/view/1558893#fi>

Säkkinen, S. & Kuoppala T. 2014. Lasten päivähoito 2013. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Raportti 33/2014. Viitattu 14.5.2015. Saatavissa <https://www.julkari.fi/handle/10024/125389>

Tampereen kaupungin www-sivut. 2015. Viitattu 14.8.2015. www.tampere.fi

Terveyden- ja hyvinvointilaitoksen www-sivut. 2015. Viitattu 3.11.2015. www.thl.fi

Uotinen, S. 2009. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluseteli. Helsinki: CC Lakimiesliiton kustannus.

Vahingonkorvauslaki. 1974. L 31.5.1974/415 muutoksineen.

Varhaiskasvatuslaki. 1973. L 19.1.1973/36 muutoksineen.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa: määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi. Viitattu 3.11.2015. <https://samk.finna.fi/Record/tyrni.92358>

Ylöjärven kaupungin www-sivut. 2015. Viitattu 14.8.2015. www.ylojarvi.fi

PALVELUSETELIN HINNOITTELUN KESKEISET KÄSITTEET

Asiakkaan omavastuu = palvelun hinta – palvelusetelin arvo

Palvelun hinta = palveluntuottajalle palvelusta maksettava hinta

Palvelusetelin arvo = kunnan maksama osuus palvelun hinnasta

Omavastuu = asiakkaan maksama osuus palvelun hinnasta (Melin, Koila, Tuominen-Thuesen & Uotinen 2012, 10).

Tulosidonnaisella palvelusetelillä tarkoitetaan palveluseteliä, jonka arvo määräytyy kunnan määrittelemien asiakkaan jatkuvien ja säännöllisten tulojen mukaan tai jonka arvo perustuu tulojen huomioon ottamiseen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmak-suista annetun lain (734/1992) 10 a—10 c §:ssä säädetyllä tavalla (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä 569/2009, 3).

Tasasuuruudessa palvelusetelissä arvo on kaikille sama eivätkä asiakkaan tulot vaikuta sen arvoon (Melin, Koila, Tuominen-Thuesen & Uotinen 2012, 10).

Hintakatolla tarkoitetaan kunnan palveluntuottajalle maksamaa enimmäishintaa, joka sisältää palvelusetelin arvon ja asiakkaan omavastuun. Päättyessään asettaa hintakat-on, kunta määrittelee palvelusta maksettavan enimmäishinnan. Käytännössä kunta asettaa enimmäishinnan yhdeksi hyväksymiskriteeriksi. (Melin, Koila, Tuominen-Thuesen & Uotinen 2012, 10.)

Markkinahinnalla tarkoitetaan maksettavan hinnan muodostumista vapaasti markki-noilla. Kunta ei tällöin ota kantaa palveluntuottajan hinnoitteluun, jolloin asiakkaan maksama hinta määräytyy markkinoiden ehdoilla. (Melin, Koila, Tuominen-Thuesen & Uotinen 2012, 10.)

SAATEKIRJE

HYVÄT VANHEMMAT!

Opiskelen Satakunnan ammattikorkeakoulussa tradenomiksi. Teen opinnäytetyöni palvelusetelistä yhtenä päivähoidon vaihtoehtoisena järjestämistapana. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää vanhempien suhtautumista ja mielipiteitä palvelusetelistä. Toteutan opinnäytetyöni kyselytutkimuksena, johon pyydän teitä ystävällisesti osallistumaan vastaamalla alla oleviin kysymyksiin. Osallistuminen kyselyyn on vapaaehtoista. Tarvittaessa saatte lisätietoja tai apua kyselyyn vastaamisessa.

Tutkimukseen on saatu asianmukainen lupa Hämeenkyrön kunnalta. Vastaukset käsitellään nimettöminä sekä ehdottoman luottamuksellisesti. Pyydän teitä palauttamaan kyselylomakkeen päiväkotiin 22.9.2015 mennessä. Osallistumisenne on tärkeää päivähoitopalvelujen kehittämisen kannalta.

KIITOS!

Ystävällisin terveisin;

Mari Nieminen, tradenomi (AMK) opiskelija

040 xxx xxxx

mari.nieminen@student.samk.fi

TAUSTAA PALVELUSETELILLE

Palvelusetelillä tarkoitetaan järjestämisvastuussa olevan kunnan sosiaali- ja terveyspalvelun saajalle myöntämää sitoumusta korvata palvelujen tuottajan antaman palvelun kustannukset kunnan ennalta määräämään arvoon asti. Nykyinen laki palvelusetelistä astui voimaan 1.8.2009, se mahdollistaa lähes kaikkien sellaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisen palvelusetelillä, jotka kunnan tai kuntayhtymän kuuluu asukkailleen järjestää, esimerkiksi päivähoidon. Lain tavoitteena on lisätä asiakkaan mahdollisuuksia valita palveluntuottaja itse, parantaa palvelujen saatavuutta, monipuolistaa palvelutuotantoa sekä edistää kuntien, elinkeinotoimen ja yksityisten palveluntuottajien yhteistyötä.

Kunta päättää ne sosiaali- ja terveyspalvelut, joiden järjestämistapana se palveluseteliä käyttää. Kunnan on hyväksyttävä yksityiset palvelujen tuottajat, joiden palvelujen maksamiseen asiakas voi palveluseteliä käyttää. Hyväksyminen perustuu laissa säädettyjen sekä kunnan itsensä päättämien kriteerien täyttämiseen. Palvelusetelillä järjestetty päivähoito ei sisällöllisesti välttämättä poikkea kunnallisesta päivähoitosta. Merkittävimmät erot ovat asiakkaan mahdollisuus valita palveluntuottaja itse omien valintakriteeriensä perusteella sekä asiakasmaksun määräytymisen periaatteet.

Esimerkki palvelusetelin ja omavastuuosuuden laskemisesta: Päivähoitopaikan hinta yli 3-vuotiaalle on 810 €/kk ja palvelusetelin perusarvo 780 €/kk. Hinnan ja perusarvon erotus on 30 €. Tulojen perusteella kunnallinen päivähoito maksaisi 200 €/kk. Oma-vastuuosuus eli asiakasmaksu = 200 € (kunnallinen päivähoitomaksu) + 30 € (palveluntuottajan lisämaksu) -> 230 €/kk, jonka asiakas siis maksaisi palveluntuottajalle.

TAUSTATIEDOT

1. Päivähoidossa olevien lasten lukumäärä
2. Onko lapsenne hoidossa kunnallisessa päiväkodissa vai yksityisellä?
3. Lapsen/lasten ikä
4. Kuinka kauan lapsenne on ollut/ovat olleet nykyisessä hoitopaikassa?
5. Päivähoitomaksu
6. Vanhempien työssäkäyntipaikkakunta

PÄIVÄHOITO JA PALVELUSETELI

7. Haluaisitteko itse valita lapsenne/lapsienne päiväkodin?

- Kyllä
- Ei

Perustelut

8. Minkälainen päiväkotiteitä kiinnostaisi? (Voitte valita useamman vaihtoehdon)

- Liikuntapainotteinen
- Luontopainotteinen
- Kielipainotteinen
- Kulttuuripainotteinen
- Steiner-päiväkoti
- Montessori-päiväkoti
- Kunnallinen päiväkotiteitä ilman painotuksia
- Muu, mikä

9. Mikä ohjaa ensisijaisesti päiväkodin valintaa? (Voitte valita useamman vaihtoehdon)

- Ryhmäkoko
- Tietty painoitteisuus
- Lapsen/lasten tarpeet
- Päiväkodin sijainti
- Joustavuus (mahdollisuus osa-aika- ja vuoropäivähoitoon)
- Muu, mikä?

10. Missä haluaisitte päiväkodin sijaitsevan?

11. Jos teille tarjottaisiin palveluseteliä, ottaisitteko sen vastaan? (Jos perheessä on useampi lapsi, mainitkaa vastauksessanne koskeeko se kaikkia lapsia).

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Perustelut

12. Miten suhtaudutte palveluseteliin?

- Positiivisesti
- Varauksella
- Ei mielipidettä

Perustelut

13. Olisitteko valmis maksamaan itse valitsemastanne päivähoitopaikasta enemmän kuin nykyinen päivähoitomaksunne on? (Jos perheessä on useampi lapsi, mainitkaa vastauksessanne koskeeko se kaikkia lapsia).

- Kyllä

Paljonko? _____

- Ei

- En osaa sanoa

Perustelut